National Library
of Sweden

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1957:2

Justitiedepartementet

JO OCH KOMMUNERNA

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG TILL

INSTRUKTION FÖR RIKSDAGENS OMBUDSMÄN

Stockholm 1957

Statens offentliga utredningar 1957

Kronologisk förteckning

1. Nordiskt samarbete inom näringsforskningen. Statsrådets tryckeri, Helsingfors. 28 s. **H.**
2. JO och kommunerna. Kihlström. 80 s. **Ju.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet. **Jo.** = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1957:2

Justitiedepartementet

JO OCH KOMMUNERNA

Betänkande med förslag till

instruktion för riksdagens ombudsmän

EMIL KIHLSTRÖMS TRYCKERI AKTIEBOLAG

STOCKHOLM 1957

Innehåll

Till Herr Statsrådet och Chefen för

Kungl. Justitiedepartementet

Vid 1956 års riksdag antogs såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling ett förslag till ändring av § 96 regeringsformen, enligt vilket riksdagens ombudsmän skola efter den instruktion riksdagen utfärdat ha tillsyn över dem som i allo äro underkastade ämbetsansvar. Sammansatt konstitutions- och första lagutskott, som behandlade ifrågavarande ärende, förklarade sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 2) anse att vissa föreskrifter, som begränsade JO:s tillsyn, erfordrades för att trygga den kommunala självstyrelsen. Föreskrifter i sådant avseende skulle enligt utskottets mening lämpligen kunna införas i instruktion, enär tillsynen enligt § 96 regeringsformen skall ske efter den instruktion riksdagen utfärdat. Utskottet uttalade att utformningen härav syntes böra ske genom särskild utredning i samråd med representanter för de kommunala förbunden. I skrivelse den 31 maj 1956 (nr 342) anhöll riksdagen under åberopande av utskottets utlåtande hos Kungl. Maj:t om den ytterligare utredning varom anförts i utlåtandet.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1956 har Herr Statsrådet den 23 juli 1956 för att verkställa den av riksdagen begärda utredningen tillkallat justitierådet Nils Beckman, tillika ordförande, samt ledamoten av riksdagens första kammare cementgjutaren Emil Ahlkvist, ledamoten av riksdagens andra kammare professorn Elis Håstad, andre vice talmannen hemmansägaren Gunnar Lodenius och ledamoten av riksdagens första kammare häradshövdingen Erik Alexanderson, varjämte hovrättsassessorn Bertil Holmquist den 8 september 1956 förordnats till sekreterare åt de sakkunniga.

I fråga om JO:s tillsyn på det kommunala området har kommittén samrått med representanter för de kommunala förbunden. Förbunden företrädes därvid, svenska landskommunernas förbund av andre vice talmannen Anders Olsson, ledamoten av riksdagens första kammare Rudolf Anderberg och förste sekreteraren Fritz Kaijser, svenska landstingsförbundet av ledamoten av riksdagens andra kammare Erik Fast, ledamoten av riksdagens första kammare Rune Johansson och förbundsdirektören Ivar Dahlgren samt svenska stadsförbundet av borgarrådet Hjalmar Mehr, konsuln Carl Petri och sekreteraren Sten-Sture Landström.

Representanterna för kommunförbunden ha uttalat att — sedan riksdagen som vilande antagit den grundlagsändring som de tre kommunförbunden ursprungligen avstyrkt och det sålunda endast återstått att i enlighet med riksdagens önskan biträda med samråd om utformningen av instruktionsbestämmelser om ombudsmännens tillsyn på det kommunala området — de under sålunda givna förutsättningar och sedan av dem till kommittén framförda önskemål beaktats kunde i huvudsak biträda kommitténs förslag.

Kommittén får härmed till fullgörande av sitt uppdrag vördsamt överlämna betänkande med förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän jämte motiv samt såsom bilagor statistik över klagomål hos JO och JK under åren 1950—1955 rörande kommunala myndigheter och befattningshavare med fullständigt ämbetsansvar vilka ej stå under JO:s tillsyn.

Stockholm den 16 januari 1957.

Nils Beckman

Emil Ahlkvist *Elis Håstad*

Gunnar Lodenius *Erik Alexanderson*

/Bertil Holmquist

FÖRFATTNINGSTEXT

Gällande instruktioner för riksdagens ombudsmän

JO:s instruktion

1 § första stycket.

Riksdagens justitieombudsman åligge att utöva en allmän tillsyn över lagars, författningars och instruktioners efterlevnad av *domare, ämbets- och tjänstemän* samt, om de i sina ämbetens utövning av väld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter, dem vid vederbörliga domstolar i laga ordning därför tilltala eller låta tilltala; dock vare de som hava att taga befattning med militära mål, såvitt angår denna ämbetsutövning, samt ämbets- och tjänstemän med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel jämväl i övrigt, så ock Konungens justitiekansler och *riksdagens militieombudsman* undantagna från justitieombudsmannens tillsyn.

11 § andra stycket.

Står *domare, ämbets- eller tjänsteman,* över vars åtgärd klagan föres hos justitieombudsmannen, för sin ämbetsutövning ej under hans utan under militieombudsmannens tillsyn, *må justitieombudsmannen giva den klagande anvisning att, där honom så gott synes, hänvända sig till militieombudsmannen.*

MO:s instruktion

1 § första stycket.

Riksdagens militieombudsman åligge att utöva en allmän tillsyn över lagars, författningars och instruktioners efterlevnad i militära mål samt eljest av ämbets- och tjänstemän med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel ävensom att, om ämbets- eller tjänsteman i sitt ämbetes utövning i militärt mål eller i annnan ämbetsutövning, för vilken åtnjutes avlöning från nämnda medel, av väld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter, honom därför i laga ordning tilltala eller låta tilltala vid vederbörlig domstol; dock vare Konungens justitiekansler undantagen från militieombudsmannens tillsyn.

9 § andra stycket.

Står *domare, ämbets- eller tjänsteman,* över vars åtgärd klagan föres hos militieombudsmannen, för sin ämbetsutövning ej under hans utan under justitieombudsmannens tillsyn, *må militieombudsmannen giva den klagande anvisning att, där honom så gott synes, hänvända sig till justitieombudsmannen.*

Förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän

1955 års förslag

1 §.

Riksdagens ombudsmän åligge att utöva en allmän tillsyn över lagars, författningars och instruktioners efterlevnad, militieombudsmannen *i vad de skola tillämpas* i militära mål samt i övrigt av ämbets- och tjänstemän med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel *ävensom av dem som under ämbetsansvar verka inom stiftelser och kårer, som äro försvarsväsendet närstående,* och justitieombudsmannen *i vad de eljest skola av dem, som äro underkastade ämbetsansvar, tillämpas,* samt att enligt den fördelning nu är sagd vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala eller låta tilltala dem, som i sina ämbetens utövning av väld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter; dock vare *ombudsmännen, envar i förhållande till den andre,* så ock Konungens justitiekansler undantagna från tillsyn.

Står *den,* över vars åtgärd klagan föres hos ombudsman, för sin ämbetsutövning ej under hans utan under den andre ombudsmannens tillsyn, *skall ärendet överlämnas till denne.*

Kommitténs förslag

1 §.

Riksdagens ombudsmän åligge att utöva en allmän tillsyn över lagars, författningars och instruktioners efterlevnad, militieombudsmannen i vad de skola tillämpas i militära mål samt i övrigt av ämbets- och tjänstemän *inom* försvarsväsendet ävensom av dem som under ämbetsansvar *fullgöra uppgifter* inom *sammanslutningar eller* stiftelser, *vilka samverka med* försvarsväsendet, och justitieombudsmannen i vad de eljest skola av dem, som äro underkastade *fullständigt* ämbetsansvar, tillämpas, samt att enligt den fördelning nu är sagd vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala eller låta tilltala dem, som i sina ämbetens utövning av väld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter; dock vare ombudsmännen, envar i förhållande till den andre, så ock Konungens justitiekansler undantagna från tillsyn.

Står den, över vars åtgärd klagan föres hos ombudsman, för sin ämbetsutövning ej under hans utan under den andre ombudsmannens tillsyn, skall ärendet överlämnas till denne.

Kursiveringarna i 1955 års förslag och i gällande instruktioner utmärka endast olikheter mellan då föreslagen och gällande lydelse, dock icke olikheter som allenast äro en följd av att gemensam instruktion föreslagits. Kursiveringarna i de tre första spalterna äro alltså desamma som i SOU 1955:50.

I kommitténs förslag har kursivering skett endast då lydelsen avviker från den i 1955 års förslag.

Gällande lydelse av JO:s instruktion

1 § andra stycket.

Har jämte ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under justitieombudsmannens tillsyn, annan ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under militieombudsmannens tillsyn, deltagit i åtgärd, som justitieombudsmannen finner böra föranleda åtal, äge denne att för sådan åtgärd anställa och utföra talan även mot sist nämnde ämbets- eller tjänsteman.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

1 § andra stycket.

Har jämte ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under militieombudsmannens tillsyn, annan ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under justitieombudsmannens tillsyn, deltagit i åtgärd, som militieombudsmannen finner böra föranleda åtal, äge denne att för sådan åtgärd anställa och utföra talan även mot sist nämnde ämbets- eller tjänsteman.

2 §.

Vid fullgörande av vad enligt 1 § åligger militieombudsmannen skall han särskilt övervaka efterlevnaden av

strafflagstiftningen för krigsmakten, militära rättegångslagen och därmed sammanhängande författningar;

värnpliktslagen samt på grund därav utfärdade författningar;

bestämmelser om antagande och entledigande av den vid krigsmakten fast anställda personal samt om deltagande i de för krigsmakten anordnade utbildningskurser;

bestämmelser om krigsmäns behandling och omvårdnad;

bestämmelser om förvaltningen av de till försvarsväsendet anslagna medel samt av försvarsväsendet tillhörande fastigheter;

bestämmelser om statens upphandlings- och entreprenadväsende, i vad de äga tillämpning inom försvarsväsendet, om anskaffande, underhåll och vård av materiel, anskaf-

1955 års förslag

Utan hinder av vad ovan sägs äge ombudsman, då han finner särskilda skäl därtill, icke blott avgöra hos honom på grund av förd klagan eller av annan anledning uppkommen fråga, som enligt den nyss angivna fördelningen ej tillhör hans utan den andre ombudsmannens verksamhetsområde, utan även till den andre ombudsmannen hänskjuta fråga, som eljest ej tillhör dennes verksamhetsområde.

Ombudsman är skyldig att avgöra ärende som till honom överlämnats.

2 §.

Vid fullgörande av vad enligt 1 § åligger militieombudsmannen skall han särskilt övervaka efterlevnaden av

strafflagstiftningen för krigsmakten, militära rättegångslagen och därmed sammanhängande författningar;

värnpliktslagen samt på grund därav utfärdade författningar;

bestämmelser om antagande och entledigande av den vid krigsmakten fast anställda personal samt om deltagande i de för krigsmakten anordnade utbildningskurser;

bestämmelser om krigsmäns behandling och omvårdnad;

bestämmelser om förvaltningen av de till försvarsväsendet anslagna medel samt av försvarsväsendet tillhörande fastigheter;

bestämmelser om statens upphandlings- och entreprenadväsende, i vad de äga tillämpning inom försvarsväsendet, om anskaffande, underhåll och vård av materiel, anskaf-

Kommitténs förslag

Utan hinder av vad ovan sägs äge ombudsman, då han finner särskilda skäl därtill, icke blott avgöra hos honom på grund av förd klagan eller av annan anledning uppkommen fråga, som enligt den nyss angivna fördelningen ej tillhör hans utan den andre ombudsmannens verksamhetsområde, utan även till den andre ombudsmannen hänskjuta fråga, som eljest ej tillhör dennes verksamhetsområde.

Ombudsman är skyldig att avgöra ärende som till honom överlämnats.

2 §.

Vid fullgörande av vad enligt 1 § åligger militieombudsmannen skall han särskilt övervaka efterlevnaden av

strafflagstiftningen för krigsmakten, militära rättegångslagen och därmed sammanhängande författningar;

värnpliktslagen samt på grund därav utfärdade författningar;

bestämmelser om antagande och entledigande av den vid krigsmakten fast anställda personal samt om deltagande i de för krigsmakten anordnade utbildningskurser;

bestämmelser om krigsmäns behandling och omvårdnad;

bestämmelser om förvaltningen av de till försvarsväsendet anslagna medel samt av försvarsväsendet tillhörande fastigheter;

bestämmelser om statens upphandlings- och entreprenadväsende, i vad de äga tillämpning inom försvarsväsendet, om anskaffande, underhåll och vård av materiel, anskaf-

Gällande lydelse av JO:s instruktion

2 §.

Justitieombudsmannen bör förnämligast anmärka och beivra sådana *av domare, ämbets- och tjänstemän begångna* fel, som synas honom antingen härröra från egennytta, vrångvisa, väld eller grov försumlighet eller bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter.

17 § första punkten.

Justitieombudsmannen bör noggrant övervaka tillämpningen av lagar och författningar angående frihetsberövanden inom området för hans verksamhet.

3 §.

Finner justitieombudsmannen någon *domare, ämbets- eller tjänsteman,* vars ämbetsutövning står under hans tillsyn, hava felat endast av ovarsamhet, utan vrång avsikt, må han låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit i saken.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

fande och användande av andra förnödenheter samt utförande av arbete för försvarsväsendets behov;

bestämmelser om förråd, utrustning och annat, som avser krigsberedskap; samt

bestämmelser om expedierande av beslut och om förvarande och tillhandahållande såväl av koncept till utgående expeditioner som av andra handlingar.

3 §.

Militieombudsmannen bör förnämligast anmärka och beivra sådana *av domare, ämbets- eller tjänstemän begångna* fel, som synas honom antingen härröra från egennytta, vrångvisa, väld eller grov försumlighet eller bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter eller kunna föranleda, att anstalter inom försvarsväsendet icke uppfylla sitt ändamål.

14 § första punkten.

Militieombudsmannen bör noggrant övervaka tillämpningen av lagar och författningar angående frihetsberövanden inom området för hans verksamhet.

4 §.

Finner militieombudsmannen någon *domare, ämbets- eller tjänsteman,* vars ämbetsutövning står under hans tillsyn hava felat endast av ovarsamhet, utan vrång avsikt, må han låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit i saken.

1955 års förslag

fande och användande av andra förnödenheter samt utförande av arbete för försvarsväsendets behov;

bestämmelser om förråd, utrustning och annat, som avser krigsberedskap; samt

bestämmelser om expedierande av beslut och om förvarande och tillhandahållande såväl av koncept till utgående expeditioner som av andra handlingar.

3 §.

Ombudsman bör förnämligast anmärka och beivra sådana fel, som synas honom antingen härröra från egennytta, vrångvisa, väld eller grov försumlighet eller bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter eller, såvitt angår militieombudsmannen, kunna föranleda, att anstalter inom försvarsväsendet icke uppfylla sitt ändamål.

20 § första stycket första punkten.

Ombudsman bör noggrant övervaka tillämpningen av lagar och författningar angående frihetsberövanden inom området för hans verksamhet.

4 §.

Finner ombudsman någon, vars ämbetsutövning står under hans tillsyn, hava felat endast av ovarsamhet, utan vrång avsikt, må han låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit i saken.

Kommitténs förslag

fande och användande av andra förnödenheter samt utförande av arbete för försvarsväsendets behov;

bestämmelser om förråd, utrustning och annat, som avser krigsberedskap; samt

bestämmelser om expedierande av beslut och om förvarande och tillhandahållande såväl av koncept till utgående expeditioner som av andra handlingar.

3 §.

Ombudsman bör förnämligast anmärka och beivra sådana fel, som synas honom antingen härröra från egennytta, vrångvisa, väld eller grov försumlighet eller bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter eller, såvitt angår militieombudsmannen, kunna föranleda, att anstalter inom försvarsväsendet icke uppfylla sitt ändamål.

Särskilt bör ombudsman noggrant övervaka tillämpningen av lagar och författningar angående frihetsberövanden, *evad de grunda sig på judiciellt eller administrativt, statligt eller kommunalt beslut.*

4 §.

Finner ombudsman någon, vars ämbetsutövning står under hans tillsyn, hava felat endast av ovarsamhet, utan vrång avsikt, må han låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit i saken.

Gällande lydelse av JO:s instruktion

4 §.

Skulle *den oförmodade händelse inträffa, att* antingen hela Konungens högsta domstol eller av dess ledamöter en eller flera *funnes* hava i mål, som icke utgjort militärt mål, av egennytta, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att därigenom någon, emot tydlig lag samt sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista liv, personlig frihet, ära eller egendom, eller regeringsrätten eller en eller flera av dess ledamöter *funnes* hava vid prövning av besvärsmål låtit sådant förhållande komma sig till last, vare justitieombudsmannen pliktig att vid riksrätt den eller de felande under tilltal ställa samt till ansvar efter lag befordra; och före justitieombudsmannen då alltid själv talan.

5 §.

Då riksdagens konstitutionsutskott enligt § 106 regeringsformen ställt någon statsrådets ledamot under tilltal av justitieombudsmannen, åligge honom likaledes att inför riksrätten själv föra talan.

6 §.

Har riksdagen, dess bankoutskott eller revisorer förordnat om åtal mot fullmäktig i riksbanken eller i riksgäldskontoret eller mot direktionsledamot i riksbanken eller riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, där dessa icke äro

Gällande lydelse av MO:s instruktion

5 §.

Skulle *den oförmodade händelse inträffa, att* antingen hela Konungens högsta domstol eller av dess ledamöter en eller flera *funnes* hava i militärt mål av egennytta, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att därigenom någon, emot tydlig lag samt sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista liv, personlig frihet, ära eller egendom, vare militieombudsmannen pliktig att vid riksrätt den eller de felande under tilltal ställa samt till ansvar efter lag befordra; och före militieombudsmannen då alltid själv talan.

1955 års förslag

5 §.

Skulle antingen hela Konungens högsta domstol eller av dess ledamöter en eller flera *finnas* hava av egennytta, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att därigenom någon, emot tydlig lag samt sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista liv, personlig frihet, ära eller egendom, eller regeringsrätten eller en eller flera av dess ledamöter *finnas* hava vid prövning av besvärsmål låtit sådant förhållande komma sig till last, vare ombudsman såvitt rör hans verksamhetsområde pliktig att vid riksrätt den eller de felande under tilltal ställa samt till ansvar efter lag befordra; och före ombudsmannen då alltid själv talan.

6 §.

Då riksdagens konstitutionsutskott enligt § 106 regeringsformen ställt någon statsrådets ledamot under tilltal av justitieombudsmannen, åligge honom att inför riksrätten själv föra talan.

7 §.

Har riksdagen, dess bankoutskott eller revisorer förordnat om åtal mot fullmäktig i riksbanken eller i riksgäldskontoret eller mot direktionsledamot i riksbanken eller riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, där dessa icke äro

Kommitténs förslag

5 §.

Skulle antingen hela Konungens högsta domstol eller av dess ledamöter en eller flera finnas hava av egennytta, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att därigenom någon, emot tydlig lag samt sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista liv, personlig frihet, ära eller egendom, eller regeringsrätten eller en eller flera av dess ledamöter finnas hava vid prövning av *mål* låtit sådant förhållande komma sig till last, vare ombudsman såvitt rör hans verksamhetsområde pliktig att vid riksrätt den eller de felande under tilltal ställa samt till ansvar efter lag befordra; och före ombudsmannen då alltid själv talan.

6 §.

Då riksdagens konstitutionsutskott enligt § 106 regeringsformen ställt någon statsrådets ledamot under tilltal av justitieombudsmannen, åligge honom att inför riksrätten själv föra talan.

7 §.

Har riksdagen, dess bankoutskott eller revisorer förordnat om åtal mot fullmäktig i riksbanken eller i riksgäldskontoret eller mot direktionsledamot i riksbanken eller riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, där dessa icke äro

Gällande lydelse av JO:s instruktion

fullmäktige, eller hava, i sistberörda händelse, fullmäktige i riksbanken beslutit ställa direktionsledamot i banken under tilltal eller fullmäktige i riksgäldskontoret förordnat om åtal mot riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, åligge det justitieombudsmannen att sådan talan utföra. Yppas anledning till åtal under tid, då riksdagssession ej pågår eller revisorerna icke äro församlade, äge justitieombudsmannen utan särskilt förordnande väcka åtalet.

7 §.

Beslutar riksdagen beivra sådan förbrytelse mot riksdagens, dess kamrars eller utskotts eller någon enskild riksdagsmans frihet, varom förmäles i § 110 första stycket tredje punkten regeringsformen, åligge det justitieombudsmannen att utföra åtalet.

Där kammares talman hos justitieombudsmannen för beivran anmäler störande uppträdande av åhörare till dess överläggningar, ankomme å justitieombudsmannen att tillse, att saken varder i laga ordning behandlad.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

1955 års förslag

fullmäktige, eller hava, i sistberörda händelse, fullmäktige i riksbanken beslutit ställa direktionsledamot i banken under tilltal eller fullmäktige i riksgäldskontoret förordnat om åtal mot riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, åligge det justitieombudsmannen att sådan talan utföra. Yppas anledning till åtal under tid, då riksdagssession ej pågår eller revisorerna icke äro församlade, äge justitieombudsmannen utan särskilt förordnande väcka åtalet.

8 §.

Beslutar riksdagen beivra sådan förbrytelse mot riksdagens, dess kamrars eller utskotts eller någon enskild riksdagsmans frihet, varom förmäles i § 110 första stycket tredje punkten regeringsformen, åligge det justitieombudsmannen att utföra åtalet.

Där kammares talman hos justitieombudsmannen för beivran anmäler störande uppträdande av åhörare till dess överläggningar, ankomme å justitieombudsmannen att tillse, att saken varder i laga ordning behandlad.

Kommitténs förslag

fullmäktige, eller hava, i sistberörda händelse, fullmäktige i riksbanken beslutit ställa direktionsledamot i banken under tilltal eller fullmäktige i riksgäldskontoret förordnat om åtal mot riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, åligge det justitieombudsmannen att sådan talan utföra. Yppas anledning till åtal under tid, då riksdagssession ej pågår eller revisorerna icke äro församlade, äge justitieombudsmannen utan särskilt förordnande väcka åtalet.

8 §.

Beslutar riksdagen beivra sådan förbrytelse mot riksdagens, dess kamrars eller utskotts eller någon enskild riksdagsmans frihet, varom förmäles i § 110 första stycket tredje punkten regeringsformen, åligge det justitieombudsmannen att utföra åtalet.

Där kammares talman hos justitieombudsmannen för beivran anmäler störande uppträdande av åhörare till dess överläggningar, ankomme å justitieombudsmannen att tillse, att saken varder i laga ordning behandlad.

9 §.

Tillsynen över kommunala myndigheter och befattningshavare skall ske med beaktande av de särskilda betingelser under vilka den folkliga självstyrelsen arbetar och med iakttagande av att den kommunala verksamheten icke onödigt hämmas. I sådana fall, då fråga ej är om frihetsberövande eller uppenbart över-

Gällande lydelse av JO:s instruktion

8 §.

Justitieombudsmannen äge i andra fall än de i 4 och 5 §§ nämnda att antingen själv eller genom ombud utföra de åtal *mot domare, ämbets- och tjänstemän,* vartill han finner sig föranlåten. I mål, som blivit vid underrätt anhängiggjort, bör justitieombudsmannen fullfölja åtal hos högsta domstolen allenast när synnerliga skäl därtill äro. Innan rättegång anställes, bör justitieombudsmannen lämna den eller dem, vilka äro i fråga att tilltalas, tillfälle att, inom kort av honom föreskriven tid, inkomma med de upplysningar, till vilka de kunna anse sig befogade. Av ämbetsmännen i allmänhet må han fordra den lagliga handräckning, som de efter § 99 regeringsformen äro skyldiga att honom lämna, samt av alla fiskaler äska biträde att anställa och utföra åtal efter de föreskrifter, vilka han bör dem meddela. Vid infordrande av förklaring eller upplysning äge justitieombudsmannen förelägga vite till högst *etthundra* kronor; försuttet vite skall på justitieombudsmannens begäran uttagas.

9 §.

Skulle, *emot förmodan,* justitieombudsmannen någon *domare, ämbets- eller tjänsteman* utan skäl tilltala eller låta tilltala eller genom

Gällande lydelse av MO:s instruktion

6 §.

Militieombudsmannen äge i andra fall än det i nästföregående § nämnda att antingen själv eller genom ombud utföra de åtal *mot domare, ämbets- och tjänstemän,* vartill han finner sig föranlåten. I mål, som blivit vid underrätt anhängiggjort, bör militieombudsmannen fullfölja åtal hos högsta domstolen allenast när synnerliga skäl därtill äro. Innan rättegång anställes, bör militieombudsmannen lämna den eller dem, vilka äro i fråga att tilltalas, tillfälle att, inom kort av honom föreskriven tid, inkomma med de upplysningar, till vilka de kunna anse sig befogade. Av ämbetsmännen i allmänhet må han fordra den lagliga handräckning, som de efter § 99 regeringsformen äro skyldiga att honom lämna, samt av alla fiskaler äska biträde att anställa och utföra åtal efter de föreskrifter, vilka han bör dem meddela. Vid infordrande av förklaring eller upplysning äge militieombudsmannen förelägga vite till högst *etthundra* kronor; försuttet vite skall på militieombudsmannens begäran uttagas.

7 §.

Skulle, *emot förmodan,* militieombudsmannen någon *domare, ämbets- eller tjänsteman* utan skäl tilltala eller låta tilltala eller genom

1955 års förslag

9 §.

I andra fall än de i 5 och 6 §§ nämnda äge ombudsman att antingen själv eller genom ombud utföra de åtal, vartill han finner sig föranlåten. I mål, som blivit vid underrätt anhängiggjort, bör ombudsman fullfölja åtal hos högsta domstolen allenast när synnerliga skäl därtill äro. Innan rättegång anställes, bör ombudsman lämna den eller dem, vilka äro i fråga att tilltalas, tillfälle att, inom kort av honom föreskriven tid, inkomma med de upplysningar, till vilka de kunna anse sig befogade. Av ämbetsmännen i allmänhet må ombudsman fordra den lagliga handräckning, som de efter § 99 regeringsformen äro skyldiga att honom lämna, samt av alla fiskaler äska biträde att anställa och utföra åtal efter de föreskrifter, vilka han bör dem meddela. Vid infordrande av förklaring eller upplysning äge ombudsman förelägga vite till högst *femhundra* kronor; försuttet vite skall på ombudsmans begäran uttagas.

10 §.

Skulle ombudsman någon utan skäl tilltala eller låta tilltala eller genom obehöriga tillmälen och olagliga påståenden förolämpa, vare han,

Kommitténs förslag

grepp, bör ombudsman ej ingripa innan möjligheten till rättelse genom hänvändelse till kommunal myndighet eller överklagande av sådan myndighets beslut prövats.

10 §.

I andra fall än de i 5 och 6 §§ nämnda äge ombudsman att antingen själv eller genom ombud utföra de åtal, vartill han finner sig föranlåten. I mål, som blivit vid underrätt anhängiggjort, bör ombudsman fullfölja åtal hos högsta domstolen allenast när synnerliga skäl därtill äro. Innan rättegång anställes, bör ombudsman lämna den eller dem, vilka äro i fråga att tilltalas, tillfälle att, inom kort av honom föreskriven tid, inkomma med de upplysningar, till vilka de kunna anse sig befogade. Av ämbetsmännen i allmänhet må ombudsman fordra den lagliga handräckning, som de efter § 99 regeringsformen äro skyldiga att honom lämna, samt av alla fiskaler äska biträde att anställa och utföra åtal efter de föreskrifter, vilka han bör dem meddela. Vid infordrande av förklaring eller upplysning äge ombudsman förelägga vite till högst femhundra kronor; försuttet vite skall på ombudsmans begäran uttagas.

11 §.

Skulle ombudsman någon utan skäl tilltala eller låta tilltala eller genom obehöriga tillmälen och olagliga påståenden förolämpa, vare han,

Gällande lydelse av JO:s instruktion

obehöriga tillmälen och olagliga påståenden förolämpa, vare han, lika med åklagare i allmänhet, förfallen till ansvar härför efter lag och författningar. För åtal och påståenden, som justitieombudsmannens ombud utföra och framställa i enlighet med och således icke utöver hans föreskrifter, vare han ansvarig.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

obehöriga tillmälen och olagliga påståenden förolämpa, vare han, lika med åklagare i allmänhet, förfallen till ansvar härför efter lag och författningar. För åtal och påståenden, som militieombudsmannens ombud utföra och framställa i enlighet med och således icke utöver hans föreskrifter, vare han ansvarig.

1955 års förslag

lika med åklagare i allmänhet, förfallen till ansvar härför efter lag och författningar. För åtal och påståenden, som ombudsmans ombud utföra och framställa i enlighet med och således icke utöver han föreskrifter, vare han ansvarig.

11 §.

Anmäles till ombudsman någon, som för sin ämbetsutövning står under hans tillsyn, för utom tjänsten förövat brott eller göres eljest i ärende, anhängigt hos ombudsman, påstående eller yppas misstanke om sådant brott, har ombudsmannen, därest vederbörande, om han skulle vara skyldig till brottet, kan anses i avsevärd mån ha skadat det anseende som innehavaren av tjänsten bör äga, att till behörig åklagarmyndighet överlämna till ärendet hörande handlingar av betydelse för sakens bedömande.

12 §.

Ombudsman åligge att biträda klagande med utredning om enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott, oaktat straff för brottet förfallit. Sådan skyldighet föreligger dock ej om anspråket är preskriberat eller, då talan därom skall upptagas av underrätt, om det måste anses vara av ringa betydelse för klaganden att hans talan vinner prövning.

Kommitténs förslag

lika med åklagare i allmänhet, förfallen till ansvar härför efter lag och författningar. För åtal och påståenden, som ombudsmans ombud utföra och framställa i enlighet med och således icke utöver hans föreskrifter, vare han ansvarig.

12 §.

Anföres hos ombudsman *klagomål mot* någon som för sin ämbetsutövning står under hans tillsyn för utom tjänsten förövat brott eller göres eljest i ärende, anhängigt hos ombudsman, påstående eller yppas misstanke om sådant brott, har ombudsmannen, därest vederbörande, om han skulle vara skyldig till brottet, kan anses i avsevärd mån ha skadat det anseende som innehavaren av tjänsten bör äga, att till behörig åklagarmyndighet överlämna till ärendet hörande handlingar av betydelse för sakens bedömande.

13 §.

Uppkommer fråga om enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott, åligge ombudsman att biträda med utredning om *brottet,* oaktat straff *därför* förfallit. Sådan skyldighet föreligger dock ej om anspråket är preskriberat eller, då talan därom skall upptagas av underrätt, om det måste anses vara av ringa betydelse för klaganden att hans talan vinner prövning.

Gällande lydelse av JO:s instruktion

10 §.

Justitieombudsmannen må, när han för sitt ämbetes utövning det nödigt anser, övervara domstolars och *ämbetsverks* överläggningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening därvid yttra, ävensom äga tillgång till alla domstolars, *ämbetsverks* samt ämbets- och tjänstemäns protokoll och handlingar.

11 § första stycket.

Klagomål, som hos justitieombudsmannen anföras, böra vara skriftligen avfattade samt såvitt möjligt med handlingar och bevis styrkta.

11 § tredje stycket.

Då klagande sådant begär, låte justitieombudsmannen meddela honom bevis att han emottagit klagoskriften.

12 §.

Har justitiekanslern lämnat utan avseende någon hos honom av enskild person anmäld klagan, utgöre detta icke hinder för justitieombudsmannen att, om saken tillhör området för hans ämbetsutövning, giva klaganden det lagliga biträde, som justitieombudsmannen må finna utav omständigheterna påkallat.

13 §.

Justitieombudsmannen skall årligen företaga inspektionsresor för att göra sig noga underrättad om *lagskipningens tillstånd och om* de förhållanden *i övrigt,* som tillhöra området för hans ämbetsutövning.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

8 §.

Militieombudsmannen må, när han för sitt ämbetes utövning det nödigt anser, övervara domstolars och *ämbetsverks* överläggningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening därvid yttra, ävensom äga tillgång till alla domstolars, *ämbetsverks* samt ämbets- och tjänstemäns protokoll och handlingar.

9 § första stycket.

Klagomål, som hos militieombudsmannen anföras, böra vara skriftligen avfattade samt såvitt möjligt med handlingar och bevis styrkta.

9 § tredje stycket.

Då klagande sådant begär, låte militieombudsmannen meddela honom bevis att han emottagit klagoskriften.

10 §.

Har justitiekanslern lämnat utan avseende någon hos honom av enskild person anmäld klagan, utgöre detta icke hinder för militieombudsmannen att, om saken tillhör området för hans ämbetsutövning, giva klaganden det lagliga biträde, som militieombudsmannen må finna utav omständigheterna påkallat.

11 §.

Militieombudsmannen skall årligen företaga inspektionsresor för att göra sig noga underrättad om de förhållanden, som tillhöra området för hans ämbetsutövning.

1955 års förslag

13 §.

Ombudsman må, när han för sitt ämbetes utövning det nödigt anser, övervara domstolars och *myndigheters* överläggningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening därvid yttra, ävensom äga tillgång till alla domstolars, *myndigheters* samt ämbets- och tjänstemäns protokoll och handlingar.

14 §.

Klagomål, som hos ombudsman anföras, böra vara skriftligen avfattade samt såvitt möjligt med handlingar och bevis styrkta.

Då klagande sådant begär, låte ombudsman meddela honom bevis att han emottagit klagoskriften.

15 §.

Har justitiekanslern lämnat utan avseende någon hos honom av enskild person anmäld klagan, utgöre detta icke hinder för ombudsman att, om saken tillhör området för hans ämbetsutövning, giva klaganden det lagliga biträde, som ombudsmannen må finna utav omständigheterna påkallat.

16 §.

Ombudsman skall årligen företaga inspektionsresor för att göra sig noga underrättad om *lagskipningens tillstånd och om* de förhållanden *i övrigt,* som tillhöra området för hans ämbetsutövning.

Kommitténs förslag

14 §.

Ombudsman må, när han för sitt ämbetes utövning det nödigt anser, övervara domstolars och myndigheters överläggningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening därvid yttra, ävensom äga tillgång till alla domstolars, myndigheters samt ämbets- och tjänstemäns protokoll och handlingar.

15 §.

Klagomål, som hos ombudsman anföras, böra vara skriftligen avfattade samt såvitt möjligt med handlingar och bevis styrkta.

Då klagande sådant begär, låte ombudsman meddela honom bevis att han emottagit klagoskriften.

16 §.

Har justitiekanslern lämnat utan avseende någon hos honom av enskild person anmäld klagan, utgöre detta icke hinder för ombudsman att, om saken tillhör området för hans ämbetsutövning, giva klaganden det lagliga biträde, som ombudsmannen må finna utav omständigheterna påkallat.

17 §.

Ombudsman skall årligen företaga inspektionsresor för att göra sig noga underrättad om lagskipningens tillstånd och om de förhållanden i övrigt, som tillhöra området för hans ämbetsutövning.

Gällande lydelse av JO:s instruktion

Justitieombudsmannen må även förordna tjänsteman vid sin expedition att företaga tjänsteresa för verkställande i visst fall av undersökning eller utredning, som befinnes önskvärd för justitieombudsmannens ämbetsverksamhet.

14 §.

(första punkten)

Det åligge justitieombudsmannen att årligen till riksdagen avlämna en allmän redogörelse för *sin förvaltning* av det honom anförtrodda ämbetet samt däruti med avseende på området för sin ämbetsutövning utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka bristerna i lagar och författningar samt avgiva förslag till deras förbättring.

(andra punkten)

Han vare ock skyldig att *årligen* för riksdagen uppgiva, såväl vilka av föregående riksdagar fattade beslut och gjorda framställningar blivit under det sistförflutna året av Konungen gillade och föranlett bestämmelsers utfärdande eller annan åtgärd, som även vilka beslut och framställningar icke blivit för Konungen föredragna eller av Konungen prövade.

(tredje punkten)

Justitieombudsmannens ovannämnda redogörelse och berättelse böra genast vid riksdagens början ingivas för att kunna i tid hänvisas till granskning av lagutskott, dit

Gällande lydelse av MO:s instruktion

Militieombudsmannen må även förordna tjänsteman vid sin expedition att företaga tjänsteresa för verkställande i visst fall av undersökning eller utredning, som befinnes önskvärd för militieombudsmannens ämbetsverksamhet.

12 §.

(första punkten)

Det åligge militieombudsmannen att årligen till riksdagen avlämna en allmän redogörelse för *sin förvaltning* av det honom anförtrodda ämbetet samt däruti med avseende på området för sin ämbetsutövning utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka bristerna i lagar och författningar samt avgiva förslag till deras förbättring.

(andra punkten)

Nämnda redogörelse bör genast vid riksdagens början ingivas för att kunna i tid hänvisas till granskning av lagutskott, dit jämväl i samma ändamål till militieombuds-

1955 års förslag

Ombudsman må även förordna tjänsteman vid sin expedition *eller särskilt anlitad utredningsman* att företaga tjänsteresa för verkställande i visst fall av undersökning eller utredning, som befinnes önskvärd för ombudsmannens ämbetsverksamhet.

17 §.

Det åligge ombudsman att årligen till riksdagen avlämna *ämbetsberättelse, innefattande* en allmän redogörelse för *förvaltningen* av det honom anförtrodda ämbetet, samt däruti med avseende på området för sin ämbetsutövning utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka bristerna i lagar och författningar samt avgiva förslag till deras förbättring.

Justitieombudsmannen vare ock skyldig att *i sin berättelse* för riksdagen uppgiva, såväl vilka av föregående riksdagar fattade beslut och gjorda framställningar blivit under det sistförflutna året av Konungen gillade och föranlett bestämmelsers utfärdande eller annan åtgärd, som även vilka beslut och framställningar icke blivit för Konungen föredragna eller av Konungen prövade.

Ombudsmans ämbetsberättelse bör genast vid riksdagens början ingivas för att kunna i tid hänvisas till granskning av lagutskott, dit jämväl i samma ändamål till om-

Kommitténs förslag

Ombudsman må även förordna tjänsteman vid sin expedition eller särskilt anlitad utredningsman att företaga tjänsteresa för verkställande i visst fall av undersökning eller utredning, som befinnes önskvärd för ombudsmannens ämbetsverksamhet.

18 §.

Det åligge ombudsman att årligen till riksdagen avlämna ämbetsberättelse, innefattande en allmän redogörelse för förvaltningen av det honom anförtrodda ämbetet, samt däruti med avseende på området för sin ämbetsutövning utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka bristerna i lagar och författningar samt avgiva förslag till deras förbättring.

Justitieombudsmannen vare ock skyldig att i sin berättelse för riksdagen uppgiva, såväl vilka av föregående riksdagar fattade beslut och gjorda framställningar blivit under det sistförflutna året av Konungen gillade och föranlett bestämmelsers utfärdande eller annan åtgärd, som även vilka beslut och framställningar icke blivit för Konungen föredragna eller av Konungen prövade.

Ombudsmans ämbetsberättelse bör genast vid riksdagens början ingivas för att kunna i tid hänvisas till granskning av lagutskott, dit jämväl i samma ändamål till om-

Gällande lydelse av JO:s instruktion

jämväl i samma ändamål till justitieombudsmansexpeditionen hörande ämbetsdiarier, protokoll och registratur inlämnas.

15 §.

Finner justitieombudsmannen att inom området för hans ämbetsutövning föreligga brister i lagar och författningar eller att eljest någon anstalt är nödig till främjande av allmänt gagn, må han därom göra framställning omedelbarligen till Konungen; redogöre ock i sin berättelse till riksdagen för alla dylika framställningar.

16 §.

De lagförklaringar, som högsta domstolen *på inkomna förfrågningar av domare och ämbetsmän givit, skola* av föredraganden *i högsta domstolen* opåmint tillställas *justitieombudsmannen, vilken det åligger* att anmäla *dem* hos riksdagen och därvid tillkännagiva, om han finner *någon sådan förklaring* vara olämplig eller under namn av förklaring ny lag stiftad.

17 § andra punkten

Det åligge honom ock att besöka *fångvårds- och liknande anstalter* för att göra sig underrättad om *de där intagnas* skötsel och underhåll.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

mansexpeditionen hörande ämbetsdiarier, protokoll och registratur inlämnas.

13 §.

Finner militieombudsmannen att inom området för hans ämbetsutövning föreligga brister i lagar och författningar eller att eljest någon anstalt är nödig till främjande av allmänt gagn, må han därom göra framställning omedelbarligen till Konungen; redogöre ock i sin berättelse till riksdagen för alla dylika framställningar.

14 § andra punkten.

Det åligge honom ock att besöka militärhäkten och arrester för att göra sig underrättad om *där förvarade personer* skötsel och underhåll.

1955 års förslag

budsmansexpeditionen hörande ämbetsdiarier, protokoll och registratur inlämnas.

18 §.

Finner ombudsman att inom området för hans ämbetsutövning föreligga brister i lagar och författningar eller att eljest någon anstalt är nödig till främjande av allmänt gagn, må han därom göra framställning omedelbarligen till Konungen; redogöre ock i sin berättelse till riksdagen för alla dylika framställningar.

19 §.

Av högsta domstolen *given lagförklaring skall* av föredraganden opåmint tillställas *ombudsmännen, och åligge det den ombudsman, som har att utöva tillsyn över tillämpningen av den lag förklaringen avser,* att anmäla *förklaringen* hos riksdagen och därvid tillkännagiva, om han finner *densamma* olämplig eller under namn av förklaring ny lag stiftad.

20 § första stycket andra punkten.

Det åligge ock ombudsman att besöka, militieombudsmannen militärhäkten och arrester samt justitieombudsmannen *övriga anstalter och inrättningar, där personer vilka berövats friheten äro intagna,* för att göra sig underrättad om *de intagnas eller förvarades* skötsel och underhåll.

Kommitténs förslag

budsmansexpeditionen hörande ämbetsdiarier, protokoll och registratur inlämnas.

19 §.

Finner ombudsman att inom området för hans ämbetsutövning föreligga brister i lagar och författningar eller att eljest någon anstalt är nödig till främjande av allmänt gagn, må han därom göra framställning omedelbarligen till Konungen; redogöre ock i sin berättelse till riksdagen för alla dylika framställningar.

20 §.

Av högsta domstolen given lagförklaring skall av föredraganden opåmint tillställas ombudsmännen, och åligge det den ombudsman, som har att utöva tillsyn över tillämpningen av den lag förklaringen avser, att anmäla förklaringen hos riksdagen och därvid tillkännagiva, om han finner densamma olämplig eller under namn av förklaring ny lag stiftad.

21 §.

Det åligge ombudsman att besöka, militieombudsmannen militärhäkten och arrester samt justitieombudsmannen övriga anstalter och inrättningar, där personer vilka berövats friheten äro intagna, för att göra sig underrättad om de *förvarades* eller *intagnas* skötsel och underhåll.

Gällande lydelse av JO:s instruktion

17 § tredje punkten.

De fånglistor, som enligt särskilda författningar inkomma till justitieombudsmannen, skola av honom granskas.

18 §.

Justitieombudsmannen bör med synnerlig uppmärksamhet och nit iakttaga vad till skyddande av tryckfriheten är stadgat.

19 §.

Över alla *mål,* som *anmälas hos* justitieombudsmannen, och alla åtgärder, som han vidtager, skall han låta hålla fullständiga anteckningar och likaledes registratur av utgående expeditioner. Särskilt protokoll skall föras över vad som förekommit vid sådana inspektions- och tjänsteresor, som avses i 13 §.

21 §.

Under den tid justitieombudsmannen åtnjuter semester, liksom ock då justitieombudsmannen eljest är av laga förfall hindrad att utöva sitt ämbete, skall detta förestås av hans ställföreträdare.

För att bliva i tillfälle bereda ärende av särskilt vidlyftig eller invecklad beskaffenhet, vilket kräver justitieombudsmannens odelade arbetskraft under viss sammanhängande tid, må justitieombudsmannen uppdraga åt sin ställföreträdare att förrätta *övriga* å ämbetet ankommande göromål, dock högst

Gällande lydelse av MO:s instruktion

14 § tredje punkten.

De fånglistor för militärhäkten och arrester samt de andra fånglistor, som enligt särskilda författningar inkomma till militieombudsmannen, skola av honom granskas.

15 §.

Över alla *mål,* som *anmälas hos* militieombudsmannen, och alla åtgärder, som han vidtager, skall han låta hålla fullständiga anteckningar och likaledes registratur av utgående expeditioner. Särskilt protokoll skall föras över vad som förekommit vid sådana inspektions- och tjänsteresor, som avses i 11 §.

17 §.

Under den tid militieombudsmannen åtnjuter semester, liksom ock då militieombudsmannen eljest är av laga förfall hindrad att utöva sitt ämbete, skall detta förestås av hans ställföreträdare.

För att bliva i tillfälle bereda ärende av särskilt vidlyftig eller invecklad beskaffenhet, vilket kräver militieombudsmannens odelade arbetskraft under viss sammanhängande tid, må militieombudsmannen uppdraga åt sin ställföreträdare att förrätta *övriga* å ämbetet ankommande göromål, dock högst

1955 års förslag

20 § andra stycket.

De uppgifter, som enligt 54 § Kungl. kungörelsen den 19 november 1948 ang. den militära rättsvården inkomma till militieombudsmannen, skola av honom granskas.

21 §.

Ombudsman bör med synnerlig uppmärksamhet och nit iakttaga vad till skyddande av tryckfriheten är stadgat.

22 §.

Över alla *ärenden,* som *inkomma till* ombudsman, och alla åtgärder, som han vidtager, skall han låta hålla fullständiga anteckningar och likaledes registratur av utgående expeditioner. Särskilt protokoll skall föras över vad som förekommit vid sådana inspektions- och tjänsteresor, som avses i 16 §.

31 § första stycket.

Under den tid ombudsman åtnjuter semester *eller annan ledighet,* liksom ock då ombudsman eljest är av laga förfall hindrad att utöva sitt ämbete, skall detta förestås av hans ställföreträdare.

23 §.

Där arbetets behöriga gång det kräver ävensom då särskilda skäl därtill eljest föreligga må ombudsman uppdraga åt sin ställföreträdare att *i den utsträckning som för ändamålet erfordras* förrätta å ämbetet ankommande göromål, dock högst under sammanlagt *tre månader* årligen; och åligge det ombudsman att

Kommitténs förslag

De uppgifter, som enligt 54 § Kungl. kungörelsen den 19 november 1948 ang. den militära rättsvården inkomma till militieombudsmannen, skola av honom granskas.

22 §.

Ombudsman bör med synnerlig uppmärksamhet och nit iakttaga vad till skyddande av tryckfriheten är stadgat.

23 §.

Över alla ärenden, som inkomma till ombudsman, och alla åtgärder, som han vidtager, skall han låta hålla fullständiga anteckningar och likaledes registratur av utgående expeditioner. Särskilt protokoll skall föras över vad som förekommit vid sådana inspektions- och tjänsteresor, som avses i *17* §.

24 §.

Under den tid ombudsman åtnjuter semester, liksom ock då ombudsman eljest är av laga förfall hindrad att utöva sitt ämbete, skall detta förestås av hans ställföreträdare.

Där arbetets behöriga gång det kräver ävensom då särskilda skäl därtill eljest föreligga må ombudsman uppdraga åt sin ställföreträdare att i den utsträckning som för ändamålet erfordras förrätta å ämbetet ankommande göromål, dock högst under sammanlagt tre månader årligen; och åligge det ombudsman att

Gällande lydelse av JO:s instruktion

under sammanlagt *en månad* årligen; och åligge det justitieombudsmannen att i sin *berättelse till riksdagen* fullständigt uppgiva, *för vilka ärenden* och under vilka tidsperioder *han begagnat sig av sådan tjänstledighet.*

20 §.

Justitieombudsmansexpeditionen, *vilken är* förlagd till huvudstaden, *skall varje söckendag* hållas öppen för allmänheten *under den tid justitieombudsmannen bestämmer.*

När justitieombudsmannen för ämbetsresa lämnar *huvudstaden,* skall han bemyndiga en tjänsteman vid *sin expedition därstädes* att under tiden *öppna till ämbetet ankommande brev och* besörja sådana uppskov ej tålande anteckningar och meddelanden, som ej innefatta beslut eller annan justitieombudsmannen tillhörande ämbetsåtgärd.

22 §.

Å justitieombudsmansexpeditionen äro anställda de ordinarie *befattningshavare* som angivas i gällande personalförteckning och därutöver, i mån av behov, *icke ordinarie* personal.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

under sammanlagt *en månad* årligen; och åligge det militieombudsmannen att i sin *berättelse till riksdagen* fullständigt uppgiva, *för vilka ärenden* och under vilka tidsperioder *han begagnat sig av sådan tjänstledighet.*

16 §.

Militieombudsmansexpeditionen, *vilken är* förlagd till huvudstaden, *skall varje söckendag* hållas öppen för allmänheten *under den tid militieombudsmannen bestämmer.*

När militieombudsmannen för ämbetsresa lämnar *huvudstaden,* skall han bemyndiga en tjänsteman vid *sin expedition därstädes* att under tiden *öppna till ämbetet ankommande brev och* besörja sådana uppskov ej tålande anteckningar och meddelanden, som ej innefatta beslut eller annan militieombudsmannen tillhörande ämbetsåtgärd.

18 §.

Å militieombudsmansexpeditionen äro anställda de ordinarie *befattningshavare* som angivas i gällande personalförteckning och därutöver, i mån av behov, *icke ordinarie* personal.

1955 års förslag

i sin *ämbetsberättelse* fullständigt uppgiva, under vilka tidsperioder och *av vilken anledning ställföreträdaren sålunda tjänstgjort.*

29 § första stycket.

Ombudsmans expedition *skall vara* förlagd till huvudstaden *och* hållas öppen för allmänheten *minst 5 timmar varje arbetsdag å bestämd tid; dock må ombudsman, där så finnes utan olägenhet kunna ske, inskränka expeditionstiden å dag före sön- eller helgdag till 3½ timmar för högst tre månader under tiden juni—september och till 4½ timmar för övriga nio månader av året.*

24 §.

När ombudsman för ämbetsresa lämnar *sin expedition och ej finner skäl att uppdraga åt sin ställföreträdare att förrätta övriga å ämbetet ankommande göromål,* skall han bemyndiga en tjänsteman vid *expeditionen* att under tiden besörja sådana uppskov ej tålande anteckningar och meddelanden, som ej innefatta beslut eller annan ombudsmannen tillhörande ämbetsåtgärd.

25 §.

Å ombudsmans expedition äro anställda de ordinarie *tjänstemän* som angivas i gällande personalförteckning och därutöver, i mån av behov, *icke-ordinarie* personal.

Kommitténs förslag

i sin ämbetsberättelse fullständigt uppgiva, under vilka tidsperioder och av vilken anledning ställföreträdaren sålunda tjänstgjort.

25 §.

Ombudsmans expedition skall vara förlagd till huvudstaden och hållas öppen för allmänheten *under den tid ombudsmannen bestämmer.*

När ombudsman för ämbetsresa lämnar sin expedition och ej finner skäl att uppdraga åt sin ställföreträdare att förrätta övriga å ämbetet ankommande göromål, skall han bemyndiga en tjänsteman vid expeditionen att under tiden besörja sådana uppskov ej tålande anteckningar och meddelanden, som ej innefatta beslut eller annan ombudsmannen tillhörande ämbetsåtgärd.

26 §.

Å ombudsmans expedition äro anställda de ordinarie tjänstemän som angivas i gällande personalförteckning och därutöver, i mån av behov, icke-ordinarie personal.

Gällande lydelse av JO:s instruktion

23 §.

Justitieombudsmannen antager tjänstemännen vid sin expedition.

Av tjänstemännen tillsättes *byråchefen genom förordnande tills vidare och den övriga ordinarie personalen* genom konstitutorial.

24 §.

Tjänstemännen vid justitieombudsmansexpeditionen vare *skyldiga* att efterkomma justitieombudsmannens föreskrifter i tjänsten, och äge *han* att mellan *dem* fördela göromålen.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

19 §.

Militieombudsmannen antager tjänstemännen vid sin expedition.

Av tjänstemännen tillsättes *byråchefen genom förordnande tills vidare och den övriga ordinarie personalen* genom konstitutorial.

20 §.

Tjänstemännen vid militieombudsmansexpeditionen vare *skyldiga* att efterkomma militieombudsmannens föreskrifter i tjänsten, och äge *han* att mellan *dem* fördela göromålen.

1955 års förslag

26 §.

Ombudsman antager tjänstemännen vid sin expedition.

Av tjänstemännen tillsättas *kanslichef genom förordnande för viss tid, militär byråchef hos militieombudsmannen genom fullmakt, övriga byråchefer ävensom sekreterare genom förordnande tills vidare och ordinarie personal i övrigt* genom konstitutorial.

32 §.

Ansökan om avsked eller entledigande prövas av ombudsman.

27 §.

Tjänsteman vid ombudsmans expedition vare *skyldig* att efterkomma ombudsmannens föreskrifter i tjänsten, och äge *denne* att mellan *tjänstemännen* fördela göromålen. *Ombudsman må bemyndiga kanslichef och byråchef att på eget ansvar vidtaga åtgärd för ärendes beredande.*

28 §.

1. För tjänsteman med full tjänstgöring skall, i den mån ej annat föranledes av resor i tjänsten eller nedan annorlunda stadgas, arbetstiden å tjänsterummet utgöra 42 timmar i veckan eller, då vecka innehåller mindre än sex arbetsdagar, ett i förhållande till antalet arbetsdagar minskat antal timmar. Arbetet skall förläggas till tider, som bestämmas i arbetsordning eller eljest av vederbörande ombudsman, med iakttagande av att arbetstiden icke någon arbetsdag må understiga 4½ timmar.

Kommitténs förslag

27 §.

Ombudsman antager tjänstemännen vid sin expedition.

Av tjänstemännen tillsättas kanslichef genom förordnande för viss tid, *byråchefer och* sekreterare genom förordnande tills vidare *samt* ordinarie personal i övrigt genom konstitutorial. *En av byråchefstjänsterna hos militieombudsmannen må dock tillsättas genom förordnande för viss tid.*

Ansökan om avsked eller entledigande prövas av ombudsman.

28 §.

Tjänsteman vid ombudsmans expedition vare skyldig att efterkomma ombudsmannens föreskrifter i tjänsten, och äge denne att mellan tjänstemännen fördela göromålen. Ombudsman må bemyndiga kanslichef och byråchef att på eget ansvar vidtaga åtgärd för ärendes beredande.

Gällande lydelse av JO:s instruktion

Gällande lydelse av MO:s instruktion

1955 års förslag

I arbetstiden må ej inräknas måltidsrast.

Om och i den mån omständigheterna det tillåta, må ombudsman för högst tre månader under tiden juni—september medgiva att arbetstiden inskränkes med högst 9 timmar i veckan, varvid arbetstiden å lördagar må begränsas till 3½ timmar.

Å påskafton, midsommarafton och julafton är arbetet inställt, såvida icke annat särskilt bestämts. Viss inskränkning i arbetstiden må av ombudsman kunna medgivas vid särskilda tillfällen.

För fullgörande av något av Kungl. Maj:t eller på grund av Kungl. Maj:ts bemyndigande meddelat allmänt uppdrag må enligt ombudsmans bestämmande erforderlig inskränkning ske i arbetstiden å tjänsterummet.

Därest i särskilda fall arbete finnes med fördel kunna utföras utom tjänsterummet, må medgivande till därav föranledd inskränkning i arbetstiden å tjänsterummet lämnas av vederbörande ombudsman.

Med iakttagande av föreskrifterna i 32 § avlöningsreglementet för riksdagens verk och i anslutning därtill meddelade bestämmelser må ombudsman, då göromålens gång det kräver, påfordra utsträckning av arbetstiden samt expeditionsvakt åläggas den tjänstgöring nattetid, som erfordras för bevakning av ämbetets lokaler.

2. Tjänsteman, som icke har full tjänstgöring, skall utföra sitt arbete å tid och plats som bestämmes av vederbörande ombudsman.

Kommitténs förslag

Gällande lydelse av JO:s instruktion

25 § första punkten.

Byråchefen och övriga befattningshavare å justitieombudsmansexpeditionen äga åtnjuta dem tillkommande semester å tid som justitieombudsmannen bestämmer.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

21 § första punkten.

Byråchefen och övriga befattningshavare å militieombudsmansexpeditionen äga åtnjuta dem tillkommande semester å tid som militieombudsmannen bestämmer.

1955 års förslag

29 § andra—fjärde styckena.

För ombudsman och kanslichef skall viss daglig, för allmänhetens mottagande avsedd tid vara bestämd. Om så finnes erforderligt, skall viss mottagningstid bestämmas även för annan tjänsteman.

Expeditions- och mottagningstider skola tillkännagivas genom anslag i ämbetets lokal.

Under expeditionstiden skall allmänheten mottagas av ombudsman och tjänstemän i den mån icke tjänstegöromålen lägga hinder i vägen.

30 §.

Ombudsman äger själv bestämma till vilken tid hans semester skall förläggas. Utöver semester må ombudsman begagna sig av ledighet under högst femton dagar årligen å tid, som han likaledes själv äger bestämma. Fråga om ledighet under längre tid skall avgöras av delegerade för riksdagens verk.

Fördelningen av semester mellan tjänstemännen bestämmes av vederbörande ombudsman.

Annan ledighet än semester äger ombudsman bevilja kanslichef och byråchef under högst fyrtiofem dagar för år. Fråga om ledighet under längre tid skall hänskjutas till avgörande av delegerade för riksdagens verk.

Övrig personal må av ombudsman beviljas ledighet efter omständigheterna.

Kommitténs förslag

Gällande lydelse av JO:s instruktion

25 § andra punkten.

Erfordras vikarie för *befattningshavare* eller är *befattning* ledig, må justitieombudsmannen förordna lämplig person att uppehålla *befattningen,* dock att ledigbliven ordinarie *befattning* skall tillsättas inom två år.

26 § 1 mom.

Åtal mot byråchefen för fel eller försummelse i tjänsten anställes inför Svea hovrätt.

26 § 2 och 4 mom.

Gör annan ordinarie befattningshavare å justitieombudsmansexpeditionen sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller visar han vanvördnad mot förman eller olydnad, äge justitieombudsmannen efter omständigheterna antingen tilldela honom varning eller döma honom till mistning av lön för högst trettio dagar eller ock suspendera honom på högst tre månader från tjänst och lön.

Har den felande icke låtit sig därav rätta eller har han gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet, varde antingen ställd under åtal inför vederbörande underrätt eller av justitieombudsmannen skild från tjänsten.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

21 § andra punkten.

Erfordras vikarie för *befattningshavare* eller är *befattning* ledig, må militieombudsmannen förordna lämplig person att uppehålla *befattningen,* dock att ledigbliven ordinarie *befattning* skall tillsättas inom två år.

22 § 1 mom.

Åtal mot byråchefen för fel eller försummelse i tjänsten anställes inför Svea hovrätt.

22 § 2 och 4 mom.

Gör annan ordinarie befattningshavare å militieombudsmansexpeditionen sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller visar han vanvördnad mot förman eller olydnad, äge militieombudsmannen efter omständigheterna antingen tilldela honom varning eller döma honom till mistning av lön för högst trettio dagar eller ock suspendera honom på högst tre månader från tjänst och lön.

Har den felande icke låtit sig därav rätta eller har han gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet, varde antingen ställd under åtal inför vederbörande underrätt eller av militieombudsmannen skild från tjänsten.

1955 års förslag

31 § andra stycket.

Erfordras vikarie för *tjänsteman och hava delegerade för riksdagens verk, i fall då delegerade beviljat ledighet, medgivit att vikarie får förordnas* eller är *tjänst* ledig, må ombudsman förordna lämplig person att uppehålla *tjänsten,* dock att ledigbliven ordinarie *tjänst* skall tillsättas inom två år.

33 §.

Beträdes kanslichef eller byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänsteman med ämbetsbrott, som i 25 kap. 1—4 §§ strafflagen omförmäles, sker åtal därför vid Svea hovrätt.

34 §.

Åsidosätter annan tjänsteman än i 33 § sägs av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt lag, denna instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet eller visar han klandervärt uppförande i tjänsten eller vanvördnad mot förman må den ombudsman, under vilken han lyder, efter omständigheterna döma honom till varning eller till löneavdrag under högst trettio dagar eller till suspension i högst tre månader från tjänst och lön. Har tjänsteman gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet eller har han icke låtit sig rätta av tidigare ådömd bestraffning, må han dömas till avsättning.

Löneavdrag skall bestämmas till belopp motsvarande A-avdrag enligt

Kommitténs förslag

29 §.

Beträdes kanslichef eller byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänsteman med ämbetsbrott, som i 25 kap. 1—4 §§ strafflagen omförmäles, sker åtal därför vid Svea hovrätt.

30 §.

Åsidosätter annan tjänsteman än i *29* § sägs av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt lag, denna instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet eller visar han klandervärt uppförande i tjänsten eller vanvördnad mot förman må den ombudsman, under vilken han lyder, efter omständigheterna döma honom till varning eller till löneavdrag under högst trettio dagar eller till suspension i högst tre månader från tjänst och lön. Har tjänsteman gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet eller har han icke låtit sig rätta av tidigare ådömd bestraffning, må han dömas till avsättning.

Löneavdrag skall bestämmas till belopp motsvarande A-avdrag enligt

Gällande lydelse av JO:s instruktion

Därest annan befattningshavare än ovan nämnts ådagalägger försumlighet, oskicklighet eller klandervärt uppförande eller eljest visar sig olämplig, äge justitieombudsmannen att tilldela honom varning eller skilja honom från befattningen. Vid svårare förseelse sker åtal inför vederbörande underrätt.

26 § 3 mom.

Vidtages åtgärd för anställande av åtal, äge justitieombudsmannen avstänga den felande från tjänstens utövning, till dess över honom blivit slutligen dömt eller domstolen annorlunda förordnar. Har justitieombudsmannen fattat beslut om befattningshavares suspension eller skiljande från tjänsten, äge justitieombudsmannen likaledes, till dess beslutet vunnit laga kraft, avstänga den felande från utövning av tjänsten.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

Därest annan befattningshavare än ovan nämnts ådagalägger försumlighet, oskicklighet eller klandervärt uppförande eller eljest visar sig olämplig, äge militieombudsmannen att tilldela honom varning eller skilja honom från befattningen. Vid svårare förseelse sker åtal inför vederbörande underrätt.

22 § 3 mom.

Vidtages åtgärd för anställande av åtal, äge militieombudsmannen avstänga den felande från tjänstens utövning, till dess över honom blivit slutligen dömt eller domstolen annorlunda förordnar. Har militieombudsmannen fattat beslut om befattningshavares suspension eller skiljande från tjänsten, äge militieombudsmannen likaledes, till dess beslutet vunnit laga kraft, avstänga den felande från utövning av tjänsten.

1955 års förslag

avlöningsreglementet för riksdagens verk.

Innan ombudsman prövar fråga om disciplinär bestraffning av tjänsteman, skall denne beredas tillfälle att antingen skriftligen eller, om han det påfordrar eller så prövas lämpligt, vid muntligt förhör inför ombudsmannen, uttala sig om vad som åberopas mot honom. Han må därvid anlita biträde av försvarare.

35 §.

Vidtages åtgärd för att anställa åtal eller inledes disciplinärt förfarande mot tjänsteman, äger ombudsman, om särskilda skäl därtill äro, avstänga honom från utövning av tjänsten, dock icke för längre tid än till dess lagakraftägande dom eller beslut föreligger.

36 §.

Vad i 34 och 35 §§ stadgas om tjänsteman gäller icke den som i sin tjänst hos ombudsman är underkastad ansvar såsom krigsman.

Kommitténs förslag

avlöningsreglementet för riksdagens verk.

Innan ombudsman prövar fråga om disciplinär bestraffning av tjänsteman, skall denne beredas tillfälle att antingen skriftligen eller, om han det påfordrar eller så prövas lämpligt, vid muntligt förhör inför ombudsmannen, uttala sig om vad som åberopas mot honom. Han må därvid anlita biträde av försvarare.

31 §.

Vidtages åtgärd för att anställa åtal eller inledes disciplinärt förfarande mot tjänsteman, äger ombudsman, om särskilda skäl därtill äro, avstänga honom från utövning av tjänsten, dock icke för längre tid än till dess lagakraftägande dom eller beslut föreligger.

32 §

Vad i *30* och *31* §§ stadgas om tjänsteman gäller icke den som i sin tjänst hos ombudsman är underkastad ansvar såsom krigsman.

Gällande lydelse av JO:s instruktion

27 §.

Över justitieombudsmannens beslut rörande *befattningshavares varning,* avstängande från tjänstgöring, dömande till *mistning av lön,* suspension eller *skiljande från befattningen* må besvär anföras hos riksdagens bankoutskott.

Besvären skola, vid äventyr av talans förlust, hava inkommit till justitieombudsmannen *sist å trettionde dagen efter den, då* klaganden *erhållit* del av beslutet. Besvärshandlingar, *som inkomma med posten,* skola anses ingivna av den som undertecknat besvärsskriften. Handlingarna skola anses *ingivna den dag,* då handlingarna eller avi om försändelse, i vilken handlingarna finnas inneslutna, *inkommo* till justitieombudsmannen. Justitieombudsmannen har att så snart ske kan överlämna besvären jämte eget utlåtande till bankoutskottet.

Justitieombudsmannens beslut om *befattningshavares* avstängande från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder av anförda besvär.

Gällande lydelse av MO:s instruktion

23 §.

Över militieombudsmannens beslut rörande *befattningshavares varning,* avstängande från tjänstgöring, dömande till *mistning av lön,* suspension eller *skiljande från befattningen* må besvär anföras hos riksdagens bankoutskott.

Besvären skola, vid äventyr av talans förlust, hava inkommit till militieombudsmannen *sist å trettionde dagen efter den, då* klaganden *erhållit* del av beslutet. Bevsärshandlingar, *som inkomma med posten,* skola anses ingivna av den som undertecknat besvärsskriften. Handlingarna skola anses *ingivna den dag,* då handlingarna eller avi om försändelse, i vilken handlingarna finnas inneslutna, *inkommo* till militieombudsmannen. Militieombudsmannen har att så snart ske kan överlämna besvären jämte eget utlåtande till bankoutskottet.

Militieombudsmannens beslut om *befattningshavares* avstängande från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder av anförda besvär.

1955 års förslag

37 §.

Över ombudsmans beslut rörande *tjänstemans* avstängande från tjänstgöring *och* dömande till *varning, löneavdrag,* suspension eller *avsättning* må besvär anföras hos riksdagens bankoutskott.

Besvären skola, vid äventyr av talans förlust, hava inkommit till ombudsmannen *inom tre veckor från det* klaganden *fick* del av beslutet. Besvärshandlingar *må till ombudsman inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev och* skola anses ingivna av den som undertecknat besvärsskriften. Handlingarna skola anses *inkomna* då handlingarna eller avi om försändelse, i vilken handlingarna finnas inneslutna, *avlämnats* till ombudsmannen *eller dennes expedition.* Ombudsmannen har att så snart ske kan överlämna besvären jämte eget utlåtande till bankoutskottet.

Ombudsmans beslut om *tjänstemans* avstängande från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder av anförda besvär.

Kommitténs förslag

33 §.

Över ombudsmans beslut rörande tjänstemans avstängande från tjänstgöring och dömande till varning, löneavdrag, suspension eller avsättning må besvär anföras hos riksdagens bankoutskott.

Besvären skola, vid äventyr av talans förlust, hava inkommit till ombudsmannen inom tre veckor från det klaganden fick del av beslutet. Besvärshandlingar må till ombudsman inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev och skola anses ingivna av den som undertecknat besvärsskriften. Handlingarna skola anses inkomna då handlingarna eller avi om försändelse, i vilken handlingarna finnas inneslutna, avlämnats till ombudsmannen eller dennes expedition. Ombudsmannen har att så snart ske kan överlämna besvären jämte eget utlåtande till bankoutskottet.

Ombudsmans beslut om tjänstemans avstängande från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder av anförda besvär.

MOTIV

Hittillsvarande behandling av frågan om JO:s tillsyn på det kommunala området

JO:s tillsyn har alltid omfattat domare samt statliga ämbets- och tjänstemän. Vid tillkomsten av 1809 års regeringsform funnos — förutom domare — kommunalt anställda befattningshavare endast i begränsad utsträckning, såsom vid polis- och åklagarväsendet. Även dessa befattningshavare ha alltid varit underkastade JO:s granskning. Efter hand som under 1800-talet en kommunalförvaltning av modernt slag uppstod, intogs emellertid i praxis den ståndpunkten att denna principiellt icke omfattades av JO:s tillsyn. I fråga om ämbetsansvaret likställde man däremot genom 1864 års strafflag i huvudsak den statliga och den kommunala förvaltningen. Att kommunalförvaltningen sålunda icke anses falla under JO:s behörighet har emellertid ej hindrat att kommunal tjänsteman, vilken liksom tjänsteman vid polis- eller åklagarväsendet haft att fullgöra statliga uppgifter, ansetts vara föremål för JO:s tillsyn beträffande handhavandet av dessa uppgifter. Som exempel från ämbetsberättelsen kan nämnas kronokassör (1908 s. 64 ff), exekutionsbetjänt (1914 s. 24 ff), stadsstyrelses ordförande (1919 s. 102 ff), stadsstyrelse (1919 s. 108 ff) och kommunalborgmästare (1948 s. 36 ff). Även härutöver har en viss utvidgning av JO:s ämbetsområde skett såvitt angår kommunala befattningshavare. Sålunda har JO efter ett uttalande av lagutskottet vid 1905 års riksdag ansett sig böra till saklig prövning upptaga klagomål mot kommunalt anställda, av Kungl. Maj:t utnämnda läkare. Av kommunala funktionärer i övrigt har JO ansett ordförande i valnämnd å landet och ordförande i pensionsnämnd, vilka båda utses av länsstyrelse, falla under hans tillsyn.

Vid 1954 års riksdag väcktes flera motioner, som berörde JO-institutionen och dess verksamhet. Motionerna hänvisades till sammansatt konstitutions- och första lagutskott, som i sitt över motionerna avgivna utlåtande (nr 1) förklarade att vissa frågor rörande JO och hans verksamhet vore i behov av utredning, att en sådan utredning därför syntes böra komma till stånd samt att, då likformigheten mellan de båda ombudsmannainstitutionerna borde bevaras, även förslagens återverkan på MO-ämbetet bl. a. i organisatoriskt avseende måste beaktas.

Utskottet uttalade som sin mening att JO-instutitionen icke borde förändras till sin allmänna natur och att ämbetet sålunda borde bibehållas vid sina dittillsvarande uppgifter att öva tillsyn över lagars och författningars

efterlevnad och att verka för lagstiftningens förbättring. Vad angår JO:s verksamhetsområde uttalade utskottet — i anslutning till att i vissa motioner ifrågasatts, huruvida JO:s befogenheter icke borde utsträckas till viss del av den kommunala förvaltningen — att det vid en översyn av JO-ämbetets ställning syntes naturligt att även överväga, huruvida skäl förelåge att bibehålla skillnaden mellan JO:s och JK:s kompetens i nyss omförmält hänseende samt huruvida och i vilken omfattning de kommunala förtroendemännen, i de fall då dessa vore underkastade ämbetsansvar, med avseende å JO:s tillsyn borde intaga en särställning. Utskottet framhöll att en förändring i vad som nu gällde icke finge ske på sådant sätt att därigenom den kommunala självstyrelsen inskränktes. I ett avseende syntes det utskottet vara tydligt att skäl förelåge för en utvidgning av JO:s verksamhetsområde, nämligen i fråga om frihetsberövanden. Det syntes utskottet böra övervägas, huruvida icke alla anstalter, där frihetsberövanden verkställdes, borde oavsett huvudmannaskapet vara ställda under JO:s tillsyn. Utskottet uttalade sig även för en utredning i vissa andra hänseenden.

Slutligen hemställde utskottet att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående JO-institutionen i de i utlåtandet angivna hänseendena och därmed sammanhängande spörsmål samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagen biföll vad utskottet sålunda hemställt och avlät skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t den 3 april 1954 (nr 156).

Med stöd av bemyndigande av Kungl. Maj:t den 30 april 1954 tillkallade chefen för justitiedepartementet såsom sakkunniga borgmästaren Olov Rylander, tillika ordförande, samt kommunalborgmästaren Lars Lindén, advokaten Birger Gezelius och lantbrukaren Ivar Nilzon att verkställa den begärda utredningen. Till sekreterare åt de sakkunniga förordnades hovrättsassessorn Bertil Holmquist.

De sakkunniga avlämnade betänkande i ämnet den 10 december 1955 (SOU 1955:50).

I betänkandet föreslogo de sakkunniga att tillsynen från riksdagens ombudsmän skulle omfatta alla som voro underkastade ämbetsansvar. Den praxis som utvecklat sig beträffande JO:s befogenheter att ingripa mot kommunala myndigheter och befattningshavare var enligt de sakkunnigas mening icke godtagbar. Åtminstone förefölle det oegentligt, framhöllo de sakkunniga, att JO skulle sakna behörighet att ingripa mot kommunala självförvaltningsorgan, varmed de sakkunniga åtsyftade kommunala organ, som fullgöra statliga uppgifter, t. ex. barnavårdsnämnd, byggnadsnämnd, fattigvårdsstyrelse, folkskolestyrelse, hyresnämnd, hälsovårdsnämnd, nykterhetsnämnd, pensionsnämnd, sjukvårdsberedning, styrelse för rättshjälpsanstalt, valnämnd. Vissa exempel å inkonsekvenser i den praxis som utvecklat sig påvisades av de sakkunniga, vilka i anslutning därtill framhöllo

att, sedan ämbetsansvaret genom 1864 års strafflag utsträckts till i princip hela det kommunala området och man — dock utan att ändra tidigare praxis beträffande t. ex. kommunala polismyndigheter — ansett att kommunala organ och tjänstemän i princip ej stå under JO:s tillsyn samt de tillämpade principerna godtagits av riksdagen, någon enskild JO ej kunnat göra ändring härutinnan. Emellertid hade det, påpekade de sakkunniga, med den fortsatta samhällsutvecklingen visat sig att principen ej helt kunnat upprätthållas och skilda ombudsmän hade ansett sig icke kunna underlåta att under sin tillsyn föra vissa fall av kommunalt bedriven verksamhet. Därvid hade man varit nödsakad att på något sätt karakterisera verksamheten eller dess utövare som statlig. Vissa inkonsekvenser hade varit ofrånkomliga och skilda ombudsmän hade haft olika uppfattningar om hur långt man kunnat gå. Sedan en JO ansett sig behörig öva tillsyn syntes senare JO dock ej ha brutit denna praxis.

De sakkunniga ansågo att den sålunda använda vägen icke vore framkomlig, om man ville nå sakligt tillfredsställande resultat. Man måste enligt deras uppfattning i stället söka att genom lagstiftning få ett enhetligt och efter tillsynsbehovet avpassat ämbetsområde. I betänkandet erinrades om att JO:s betydelse som konstitutionellt kontrollorgan minskat, medan ämbetet i stället utvecklats till en modern folktribun, hos vilken den enskilde visste sig kunna påräkna hjälp och stöd mot godtyckligt ämbetsmannavälde. Enligt de sakkunnigas uppfattning borde målet för lagstiftningen vara att fullfölja denna utveckling och bereda den enskilde skydd av JO mot övergrepp även från andra myndigheter och tjänstemän än statliga.

De sakkunniga ingingo härefter på frågan om JO bör ha tillsyn över den kommunala förvaltningsverksamheten, d. v. s. verksamheten av de kommunala organ och tjänstemän, som ha fullständigt ämbetsansvar. Det starkaste skälet att låta JO:s tillsyn omfatta även dessa kategorier syntes de sakkunniga vara att den enskilde medborgaren borde ha samma skydd mot övergrepp av myndigheter eller tjänstemän, oavsett varifrån övergreppen komme. Att så borde vara fallet framstode särskilt tydligt, då det gällde frihetsberövanden. De sakkunniga framhöllo, att offentligrättsliga uppgifter i allt större omfattning ansetts böra anförtros åt kommunala organ som följd av samhällsutvecklingen efter införandet av 1809 års statsskick. Att den sålunda framvuxna kommunala självförvaltningen i tillsynshänseende ej borde behandlas på annat sätt än om staten själv ombesörjt dessa uppgifter föreföll de sakkunniga välmotiverat. Den omständigheten att staten åt annan myndighet än statlig delegerade viss uppgift, som det ytterst ankomme på staten att svara för, borde ej föranleda till att kontrollen över uppgiftens riktiga fullgörande ansågs mindre angelägen än om uppgiften handhafts av statlig myndighet. Härtill komme att de myndigheter, hos vilka talan finge föras mot beslut av de kommunala självförvaltningsorganen, vore statliga och stode under JO:s tillsyn. Det syntes svårt att med sakliga skäl försvara ett

bibehållande av den nuvarande ordningen enligt vilken en enskild, som hos JO klagade över beslut i samma ärende av t. ex. byggnadsnämnd och länsstyrelse, kunde få klagomålet prövat i vad det avsåge länsstyrelsen men icke i vad det avsåge byggnadsnämnden. Den omständigheten att högre myndighet, hos vilken klagan kunde föras, stode under tillsyn av JO vore enligt de sakkunnigas uppfattning icke något skäl till att undantaga den lägre myndigheten från tillsyn.

I fråga om kommunal egenförvaltning uttalade de sakkunniga, att något behov av tillsyn av JO knappast syntes kunna anses föreligga. Med egenförvaltning avsågo de sakkunniga en kommuns förvaltning av sådana enskilda angelägenheter, som sammanhängde med dess karaktär av privaträttsligt subjekt med egen förmögenhet och i följd därav vore av ekonomisk natur. De sakkunniga föreslogo likväl, att även den kommunala egenförvaltningen ställdes under JO:s tillsyn. Som skäl härför anfördes i betänkandet:

»Först må framhållas det i och för sig naturliga i att tillsynen sammanfaller med ämbetsansvaret. Så länge sådant ansvar föreligger synes man nämligen ej med fog kunna göra någon invänding mot att en anmälan till JO om felaktigt förfarande vinner saklig prövning liksom en anmälan till JK eller till allmän åklagare i samma sak skulle göra. De invändningar, som kan göras, bör i stället riktas mot det förhållandet att ämbetsansvar föreligger. En annan sak är att en kontroll är mindre angelägen, där intresset av ämbetsansvar är mindre. — — — Ytterligare skäl att ej undantaga egenförvaltningen från JO:s tillsyn är att kommunala förvaltningsorgan kan taga befattning både med frågor, som tillhör självförvaltningen och frågor som är hänförliga till egenförvaltningen. En uppdelning av tillsynen över förvaltningsorganen så, att de i vissa hänseenden skall vara underkastade tillsyn och i andra ej, torde vara mindre lämplig, då hela verksamheten sker under ämbetsansvar. Slutligen må framhållas, vilket gäller såväl självförvaltningen som egenförvaltningen, att JK utövar tillsyn däröver och att det, då tillsyn redan finnes, ej synes föreligga anledning att vända sig mot hur tillsynen anordnas. — — — Den enskilde skall ej behöva grubbla över i vilka hänseenden han kan gå till JO och när han allenast har JK att vända sig till. — — — I detta sammanhang må även framhållas att någon invändning ej gärna skulle kunna riktas mot att JO upplyste en klagande om möjligheten att vända sig till JK. Tvärtom synes vissa skäl tala för att den enskilde med nuvarande ordning borde få denna hjälp, om hans klagomål ej framstode som uppenbart ogrundade. Därest i det ovan anförda exemplet om klagomål mot byggnadsnämnd och länsstyrelse för beslut i samma ärende länsstyrelsen fastställt ett byggnadsnämndens beslut och JO finner beslutet lagstridigt, synes det ej tillfredsställande att JO vidtager åtgärd mot länsstyrelsen men avskriver ärendet i vad det rör byggnadsnämnden utan att ens upplysa klaganden om att ärendet i den delen kan prövas av JK. Man kan till och med gå ett steg längre och fråga sig om icke ärendet borde av JO överlämnas till JK för kännedom. Godtager man nu dessa tankegångar kan man knappast ha något emot det mer praktiska förfarandet att JO får pröva ett sådant ärende i dess helhet.»

De sakkunniga motiverade även närmare sitt förslag till utsträckning av ombudsmännens tillsyn såvitt angick kommunala organ med endast partiellt ämbetsansvar — framförallt de beslutande församlingarna — samt enskilda, som äro underkastade ämbetsansvar.

I fråga om frihetsberövanden uttalade de sakkunniga att all verksamhet på detta område borde vara underkastad tillsyn av riksdagens ombudsmän, varvid kontrollen över de administrativa frihetsberövandena i allt väsentligt fölle på JO. I ett särskilt avsnitt behandlade de sakkunniga frågan i vilken utsträckning ämbetsansvar föreligger och tillsyn från ombudsmännen äger rum vid olika former av administrativa frihetsberövanden. Som vissa organ och befattningshavare med befogenhet att besluta om frihetsberövande åtgärder icke ha ämbetsansvar föreslogo de sakkunniga att till 25 kap. 11 § strafflagen skulle göras ett av de sakkunniga utarbetat tillägg, varigenom möjliggjordes att personkretsen för ämbetsansvaret vidgades att omfatta alla som toge befattning med frihetsberövanden. All frihetsberövande verksamhet skulle därigenom falla under ombudsmännens tillsyn.

Flertalet *remissinstanser* tillstyrkte eller lämnade utan erinran de sakkunnigas förslag att ombudsmännens tillsyn skulle omfatta alla som voro underkastade ämbetsansvar. Förslaget avstyrktes av svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund. Svenska landstingsförbundet gav uttryck åt tveksamhet rörande den föreslagna utvidgningen. En starkt kritisk hållning till förslaget intogs av JK och dåvarande JO medan nuvarande JO, då han sedermera vid utskottsbehandlingen av propositionen i ärendet och däri väckta motioner bereddes tillfälle att inför utskottet framföra sina synpunkter på förslaget, tillstyrkte den föreslagna utvidgningen av verksamhetsområdet.

Svenska stadsförbundet ansåg att något behov av den föreslagna utökningen av JO:s tillsynsområde icke förefunnes. Samma ståndpunkt intogs av svenska landskommunernas förbund.

JK intog den principiella ståndpunkten, att utökningen av JO:s verksamhetsfält bl. a. med hänsyn till hans nuvarande arbetsbörda och angelägenheten av att JO bereddes tillfälle att ägna sig åt mera väsentliga rättssäkerhetsuppgifter, borde bestämmas av synpunkten om ett påvisbart praktiskt behov av tillsyn förelåge, samt att det kunde ifrågasättas, om så skett i förslaget. JO intog en liknande ståndpunkt. Svenska landstingsförbundet ifrågasatte, om behov förelåge att utsträcka JO:s ämbetsbefogenheter till den kommunala verksamheten.

Vad närmare angår behovet av att utsträcka JO:s tillsyn till kommunalförvaltningen höll svenska stadsförbundet före att den hittillsvarande kontrollen från statens, den kommunala allmänhetens och de kommunala kontrollorganens sida vore tillräcklig samt anförde vidare följande.

Med intensivare författningsreglering följde, att den legalitetskontroll, som utövades genom kommunalbesvärsinstitutet, effektiviserades. Genom särskilda rättsmedel, exempelvis förvaltningsbesvär, vilka medgåve lämplighetsprövning, stärktes rättsskyddet ytterligare. Om därjämte en speciell tillsyn över viss kommunal verksamhet uppdragits åt överordnad stat-

lig myndighet, nåddes en allomfattande kontroll av verksamheten. Kommunalförvaltningen vore på annat sätt än statsförvaltningen föremål för kontinuerlig insyn från medborgarnas sida. Det vore i detta sammanhang av utomordentlig betydelse, att kollektivorganen, som kommunmedlemmarna själva inom sig direkt eller indirekt utsåge, ansvarade för verksamhetens riktiga och ändamålsenliga bedrivande. Det väsentliga i all verksamhet, som kommunallagen omspände, vore att ledningen av och ansvaret för den lokala verksamheten i sista hand fölle på lekmän. Det huvudsakliga remediet mot brister i lekmannastyret borde vara underlåtet omval.

Svenska landskommunernas förbund instämde i vad stadsförbundet anförde.

Svenska landstingsförbundet erinrade om att den kommunala verksamheten i olika former kontrollerades av statliga myndigheter, vilka stode under JO:s kontroll. Enligt förbundets mening förelåge härigenom betryggande rättssäkerhetsgarantier för den enskilde.

I fråga om den kommunala egenförvaltningen påpekade JK, att de sakkunniga själva uttalat, att behov av tillsyn över denna förvaltning knappast torde kunna anses föreligga. Även JO var av den meningen, att något behov av att ställa kommunernas egenförvaltning under hans tillsyn icke syntes förefinnas.

Beträffande den kommunala självförvaltningen höll JK före att det för en utvidgning av JO:s kompetens på föreslaget sätt borde fordras, att ett praktiskt behov därav, tillika av ej allför obetydlig styrka och icke begränsat till blott någon del av förvaltningsområdet, kunde anses föreligga. För ämbetet vore emellertid icke känt, att ett sådant generellt behov vore för handen. Det kunde självfallet likväl förhålla sig så, att de som vore förtrogna med kommunala förhållanden kunde vitsorda förefintligheten av ett behov av erforderlig omfattning och styrka. JK riktade vidare kritik mot de sakkunnigas uttalande, att det skulle vara oegentligt att JO saknade behörighet att ingripa mot kommunala självförvaltningsorgan. Om det förhölle sig så, att JO vore att betrakta som ett folkets värn mot ämbetsmannaväldet, syntes det JK icke oegentligt, om JO skulle vara förhindrad att ingripa mot dem som utöva kommunal förvaltning. Sådan förvaltning fullgjordes ju av de av folkvalda förtroendemän bestående styrelserna och nämnderna eller av därunder lydande befattningshavare, och handhavandet därav stode ytterst under kommunmedlemmarnas eget inseende. JK gjorde även anmärkning i fråga om de sakkunnigas uttalande, att den omständigheten att staten åt annan myndighet än statlig delegerade viss uppgift, som det ytterst ankomme på staten att sörja för, ej borde föranleda till att kontrollen över uppgiftens riktiga fullgörande ansåges mindre angelägen än om uppgiften handhafts av statlig myndighet. Det kunde enligt JK:s mening förhålla sig så, att uppgiften genom att läggas i en lokal myndighets hand kunde förväntas bli bättre ombesörjd, så att av denna anledning kontrollbehovet i

och för sig vore mindre. Vidare kunde den lokala kontrollen anses vara så pass god, att ytterligare kontroll rent faktiskt med fog bedömdes såsom icke erforderlig.

JO anförde om behovet av tillsyn över självförvaltningen:

»Mera tveksamt är om dylikt behov förefinnes i fråga om kommunernas självförvaltning, vilken ofta är förbunden med maktutövning gentemot medborgarna. Det torde emellertid knappast vara möjligt för JO att i någon nämnvärd omfattning verkställa inspektioner hos de kommunala självförvaltningsmyndigheterna, vilka kunna räknas till inemot 10 000. Sin kännedom om dessa organs verksamhet måste JO därför erhålla genom till honom inkomna klagomål och genom inspektioner hos de statliga myndigheter, som öva kontroll av självförvaltningsorganens verksamhet.

Därest JO erhåller resurser för ett starkt utvidgat inseende över statsförvaltningen, kunna inom ramen för hans nuvarande verksamhetsområde inspektionerna hos tillsynsmyndigheterna göras särskilt ingående. Genom granskning av förefintliga arbetsredogörelser och andra handlingar, däribland klagomål som inkommit till de statliga myndigheterna från personer, vilka ansett sig ha blivit felaktigt behandlade eller utsatta för övergrepp från de kommunala organens sida, kan JO genom tillsynsmyndigheten åvägabringa rättelse såväl i oriktig praxis som i enskilda fall, där fel förelupit. Hinder möter icke heller att JO överlämnar till honom inkomna klagomål mot ett kommunalt självförvaltningsorgan till vederbörande tillsynsmyndighet med begäran att myndigheten måtte behandla saken och därefter inkomma med upplysning om vad som åtgjorts. Skulle sedermera av de lämnade upplysningarna framgå, att tillsynsmyndigheten gjort sig skyldig till försummelse, äger ju JO vidtaga åtgärd mot denna myndighet och såmedelst förhjälpa klaganden till rättelse. Genom en dylik ändring av JO:s praxis komme de kommunala självförvaltningsorganen jämväl i anledning av inkomna klagomål indirekt under JO:s tillsyn utan att området för hans ämbetsverksamhet därför behövde förändras.

De sakkunnigas uppfattning att den kommunala självförvaltningen bör omfattas av JO:s direkta tillsyn synes huvudsakligen betingad av principiella hänsyn och icke av att något påvisbart praktiskt behov därav skulle föreligga.»

JK medgav, att det i ett hänseende kunde sättas i fråga att utöka JO:s befogenhet beträffande den kommunala förvaltningen. Om i ett ärende som rörde statlig myndighets förfarande, fråga uppkomme, huruvida underordnad kommunal myndighet i det påtalade hänseendet handlat riktigt, syntes sålunda JK såväl sakliga som arbetsekonomiska skäl tala för att JO skulle äga bedöma även den kommunala myndighetens handlingssätt. Det ville synas, som om dessa och liknande fall borde omfattas av JO:s behörighet.

Vad anginge de sannolika följderna av den föreslagna utvidgningen av JO:s kompetensområde fördes risken för intrång på den kommunala självstyrelsen på tal av JK främst såvitt angår egenförvaltningen.

Svenska stadsförbundet ansåg, att farhågor för att förslagets genomförande skulle äventyra den kommunala självstyrelsen icke kunde anses obefogade. Skulle JO-ämbetet tilläggas tillsyn över kommunalförvaltningen, funnes det enligt förbundet anledning förmoda, att med denna förvaltning

missnöjda personer, särskilt om syftet vore att diskreditera politiska motståndare, skulle föredraga att vända sig till JO framför att använda normala rättsmedel. Det tidsödande utredningsarbetet, avfattande av förklaringsskrivelser, medverkan vid inspektioner m. m., som vore normala följdföreteelser av JO:s tillsynsverksamhet, skulle bli hindersamma moment i den kommunala verksamheten och hos lekmännen minska villigheten att åtaga sig kommunala uppdrag. Svenska landskommunernas förbund syntes vara av samma uppfattning.

JO befarade att allehanda partitvister och prestigefrågor inom kommunerna komme att hänskjutas till JO för erhållande av ett gynnsamt uttalande för den klagande till stöd för hans fortsatta fejd med sina motståndare i kommunen. För rättsskyddet i det närmaste betydelselösa spörsmål, t. ex. befordrings- och lönetvister eller andra anställningsfrågor, kunde bliva föremål för JO:s verksamhet, liksom ock rent privaträttsliga meningsskiljaktigheter, som härrörde från kommunernas egenförvaltning.

Även JK ifrågasatte om icke risk kunde uppkomma för att ärenden och tvister från det kommunala området, varmed JO ej rätteligen borde taga befattning, skulle dragas under hans prövning.

I *propositionen* — nr 161 till 1956 års riksdag — erinrade chefen för justitiedepartementet till en början om att JO:s ämbetsområde kommit att präglas av en viss oenhetlighet till följd varav icke sällan förekomme, att en viss myndighet eller tjänsteman vore underkastad JO:s tillsyn, medan en annan myndighet eller funktionär, som fullgjorde samma eller likartade uppgifter, icke stode under JO:s uppsikt. Enligt departementschefens mening vore det föga tillfredsställande, att den enskildes rättsskyddsbehov på detta sätt vore i olika grad tillgodosett. Särskilt olämpligt vore, att den bristande konsekvensen även förekomme på områden, där den offentliga maktutövningen vore av mera ingripande natur, såsom fallet vore på de administrativa frihetsberövandenas område. Departementschefen ansåg det därför angeläget att söka åvägabringa en riktigare bestämning av JO:s ämbetsområde.

Departementschefen framhöll att delade meningar kunde råda om efter vilken metod en rationell avgränsning av JO:s ämbetsområde skulle åstadkommas samt erinrade om att under remissbehandlingen ifrågasatts att bestämma ämbetsområdet efter förhandenvaron av ett påvisbart praktiskt tillsynsbehov. Departementschefen anförde vidare följande:

»Mot denna metod kan emellertid anmärkas, att den långtifrån alltid leder till den eftersträvade likformigheten. Det måste nämligen med ett dylikt tillvägagångssätt antagas ej sällan komma att inträffa, att myndigheter eller funktionärer med samma befogenheter än blir underkastade, än undantagna JO:s tillsyn, allteftersom ett konkret tillsynsbehov låter sig konstatera eller icke. Då svårigheterna att fastställa, om ett sådant behov är förhanden, stundom är betydande, är denna metod förenad med vissa svagheter ur rättsskyddssynpunkt. Det skulle icke vara tilltalande, att en person, som utsatts för ett rättsligt övergrepp från en myn-

dighets sida, saknade möjlighet att påkalla JO:s ingripande av den anledningen att övergreppet skett på ett område, där verksamheten, åtminstone såvitt känt vore, i allmänhet handhades på ett tillfredsställande sätt. Härtill kommer, att det konkreta tillsynsbehovets styrka på ett visst område kan variera från tid till annan. Då det gäller att i grundlag bestämma området för JO:s ämbetsbefogenheter, är en så pass föränderlig faktor mindre väl ägnad att tjäna som riktmärke. Skall önskvärd likformighet och stabilitet uppnås, synes ämbetsområdet böra bestämmas efter mera allmänna kriterier. Härvid förefaller det ändamålsenligt att fästa huvudsaklig vikt vid verksamhetens art. Alla som utövar en offentligrättslig funktion av icke alltför underordnad betydelse torde i princip böra stå under tillsyn av riksdagens ombudsmän. Kretsen av dem som fullgör en sådan funktion lärer i stora drag sammanfalla med personkretsen för ämbetsansvaret sådant detta är bestämt i gällande lag. Det faller sig därför naturligt att på sätt de sakkunniga föreslagit och i likhet med vad som gäller JK:s kontrollbefogenheter anknyta tillsynen till området för ämbetsansvaret. Med hänsyn härtill anser jag de sakkunnigas förslag böra genomföras, såvitt icke olägenheter ur andra synpunkter skulle lägga hinder i vägen härför.

Att tillsynen med den tilltänkta lösningen även kommer att omfatta områden, där det konkreta tillsynsbehovet är ringa, torde icke spela någon större roll ur arbetsekonomisk synpunkt, eftersom tillsynens intensitet givetvis bör avpassas efter behovets styrka och klagomålen på dylika områden i allmänhet får antagas vara relativt fåtaliga.

Enligt förslaget skall jämväl den kommunala förvaltningen stå under tillsyn av JO, i den mån ämbetsansvar föreligger. Från några remissinstansers sida har framförts farhågor för att den kommunala självstyrelsen härigenom skulle komma att lida intrång. En sådan uppfattning torde emellertid bero på ett missförstånd. JO:s uppgift är att kontrollera, att de offentliga organens beslut och övriga åtgöranden står i överensstämmelse med lag och författning. I den mån lagstiftningen överlämnat åt vederbörande organ att träffa avgörande efter diskretionär prövning, vilket i vidsträckt omfattning skett på kommunalförvaltningens område, lärer det icke tillkomma JO att granska beslutets eller åtgärdens lämplighet. — — — Det kan förtjäna tilläggas, att det veterligen aldrig gjorts gällande, att den av JK utövade tillsynen över kommunalförvaltningen skulle ha medfört något intrång i den kommunala självbestämmanderätten.

Ej heller i övrigt kan jag finna, att den av de sakkunniga förordade lösningen skulle föranleda några olägenheter av beskaffenhet att böra hindra förslagets genomförande. Jag biträder därför de sakkunnigas förslag, vilket tillstyrkts av flertalet remissinstanser.»

Departementschefen uttalade vidare bl. a. att det av de sakkunniga utarbetade förslaget till ändring i strafflagen syntes få upptagas i annat sammanhang.

I *riksdagen* väcktes i båda kamrarna likalydande motioner om avslag på propositionen. De av motionärerna härför anförda skälen anslöto sig nära till vad kommunförbunden anfört i sina remissyttranden.

Propositionen och motionerna behandlades av sammansatt konstitutions- och första lagutskott, som i sitt utlåtande (nr 2) till en början uttalade:

»Enligt utskottets mening bör JO ej öva tillsyn över dem som är underkastade allenast partiellt ämbetsansvar. För de brott varom kan bliva fråga — tagande av

muta och brott mot tystnadsplikt — torde nämligen annan påföljd än åtal knappast vara möjlig, varför JO ej skulle kunna vidtaga annan åtgärd än som jämväl allmän åklagare är behörig att vidtaga. Under sådana förhållanden och då något praktiskt behov av kontroll i ifrågavarande hänseenden knappast torde föreligga, bör JO enligt utskottets mening ej tilläggas tillsynsrätt.

Att administrativa frihetsberövanden bör vara underkastade tillsyn av JO oavsett om befattning därmed tages av statlig eller kommunal myndighet eller tjänsteman eller av enskild, som är underkastad ämbetsansvar, står däremot enligt utskottets mening utom tvivel. I fråga om den kommunala verksamhet i övrigt som utövas under ämbetsansvar bör kraftigt understrykas att den kommunala självstyrelsen icke får på något sätt inkräktas genom tillsyn av JO.»

Sedan utskottet därefter uttalat, att utskottet ansåge sig böra förorda att som vilande antoges det i propositionen framlagda förslaget till grundlagsändringar med endast den ändringen att i § 96 regeringsformen tillsynen angåves omfatta allenast dem som i allo äro underkastade ämbetsansvar, anförde utskottet vidare följande:

»För att trygga den kommunala självstyrelsen anser utskottet vissa föreskrifter erforderliga som begränsar JO:s tillsyn. Sålunda bör — i annat fall än då fråga är om administrativt frihetsberövande — klagomål som regel icke upptagas då möjlighet att hos statlig myndighet överklaga kommunal myndighets beslut ej utnyttjats; om klagorätten utnyttjats bör JO däremot alltid vara oförhindrad att vid prövning av lagligheten av den statliga myndighetens beslut även pröva lagligheten av det kommunala organets beslut. Föreskrifter i sådant avseende skulle lämpligen kunna införas i instruktion, enär tillsynen enligt § 96 regeringsformen skall ske efter den instruktion riksdagen utfärdar. Utformningen härav synes böra ske genom särskild utredning i samråd med representanter för de kommunala förbunden.»

Utskottet hemställde slutligen att riksdagen måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga det genom propositionen framlagda förslaget till grundlagsändringar med allenast den ändring som framgår av det förut anförda samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den ytterligare utredning varom i utlåtandet anförts.

Mot utskottsutlåtandet avgåvos dels tre blanka reservationer och dels reservation av fem ledamöter, vilka yrkade att riksdagen måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga det vid propositionen fogade förslaget till grundlagsändringar. För sitt yrkande androgo reservanterna i huvudsak samma skäl som departementschefen anfört i propositionen samt tillade därutöver följande:

»För den i propositionen föreslagna gränsdragningen för JO:s verksamhetsområde talar även det skälet, att den enskilde ej skall behöva tveka om i vilka hänseenden han kan gå till JO och när han allenast har JK att vända sig till.

I detta sammahang må påpekas att, om det i grundlag stadgas att riksdagens ombudsmän skall utöva tillsyn över alla som är underkastade fullständigt ämbetsansvar, denna tillsyn icke rimligen kan i instruktion inskränkas på det sättet att vissa i tjänsten vidtagna åtgärder undantages från vederbörande ombudsmans granskning. I instruktion bör endast regleras anordnandet av och sättet för tillsynen och därmed sammanhängande frågor.

Ombudsmännens granskning avser endast lagars och författningars efterlevnad och icke rättelse av meddelade beslut. Ombudsmans prövning är sålunda av helt annan karaktär än den som förekommer då ett beslut i stadgad ordning överklagas till högre instans. Det förekommer ej sällan att den vars rätt åsidosatts genom ett olagligt beslut på grund av bristande förtrogenhet med gällande föreskrifter icke begagnar den möjlighet han kan ha att inom viss kort tid överklaga beslutet. Att medgiva klagorätt till ombudsman allenast i samband med klagan över överordnad myndighets beslut kan därför icke vara tillräckligt. Om den överordnade myndigheten ändrat beslutet föreligger ju för övrigt ingen anledning att rikta klagomål mot denna. Även om rätten att klaga hos ombudsman inskränkes för det fall att den normala besvärsmöjligheten icke uttnyttjats, skulle i varje fall återstå möjligheten för ombudsmannen att av eget initiativ ingripa. Det skulle vara i hög grad stötande om en riksdagens ombudsman väl skulle kunna ingripa då han fått sin uppmärksamhet riktad på ett felaktigt förfarande, t. ex. genom en tidningsartikel, men icke då han uppmärksammats därpå genom en klagoskrift från den förfördelade.»

Riksdagen biföll efter debatt i båda kamrarna utskottets hemställan och anhöll i skrivelse den 31 maj 1956 (nr 342) under åberopande av utskottets utlåtande hos Kungl. Maj:t om den ytterligare utredning varom anförts i utlåtandet.

Kommitténs ståndpunktstagande

Grundval för kommitténs arbete har varit det såsom vilande antagna förslaget till grundlagsändringar i vad detta berör tillsyn av riksdagens ombudsmän på det kommunala området. Förslaget innebär i denna del att kommunala myndigheter och befattningshavare, med undantag av ledamöter i beslutande kommunal församling, ställas under ombudsmännens uppsikt i den mån ämbetsansvar överhuvud föreligger för dem. Kommitténs uppgift har i enlighet med riksdagens beslut varit att med beaktande av vad utskottet uttalat om tillsynen på det kommunala området utforma instruktionsbestämmelser om denna tillsyn. Som det endast i undantagsfall torde kunna bli fråga om att MO handlägger ärende mot kommunal myndighet eller befattningshavare talas i förevarande sammanhang i fortsättningen allenast om JO.

Kommitténs förslag har utformats som en överarbetning av 1955 års instruktionsförslag (SOU 1955:50 s. 10—45) så att särbestämmelser avseende tillsynen på det kommunala området tillagts (se den allmänna motiveringen), varjämte övriga bestämmelser såtillvida justerats, att enligt kommitténs mening befogade ändringsförslag i remissyttrandena beaktats (se specialmotiveringen).

I detta sammanhang må nämnas att kommittén ansett att vissa i 1955 års förslag upptagna föreskrifter av reglementarisk art böra utgå (se s. 64—66). Kommittén lämnar öppet om ifrågavarande föreskrifter böra upptagas i ett särskilt reglemente för riksdagens ombudsmän eller kunna anses obehövliga. I instruktionen synas de i allt fall ej böra inflyta.

Kommitteförslagets genomförande föranleder icke några kostnader utöver i 1955 års förslag beräknade, men den i sagda förslag förordade personalförstärkningen synes kommittén nödvändig, även om JO:s tillsyn över den kommunala förvaltningen skulle i enlighet med kommitténs förslag ej få fullt samma omfattning som utredningen år 1955 tänkte sig.

Allmän motivering

Allmän enighet torde råda om att tillsynen över kommunala myndigheter och befattningshavare icke får utövas så att den kommunala självstyrelsen därigenom inkräktas. Dessutom är man ense om att JO:s tillsyn bör vara oinskränkt beträffande frihetsberövanden. Vikten av en tillsyn såvitt angår frihetsberövanden har kommittén funnit anledning att särskilt betona genom tillägg till 3 §. Enligt sakens natur omfattar detta tillägg all frihetsberövande verksamhet under JO:s tillsyn och sålunda även frihetsberövanden som verkställas vid enskilda anstalter, vilkas verksamhet är underkastad ämbetsansvar.

Det synes naturligt att reglera tillsynen över kommunala myndigheter så att de särskilda betingelser, varunder den kommunala självstyrelsen utövas, beaktas. De kommunala förtroendemännen utses genom val allenast för viss tid samt äro i princip oavlönade. Deras verksamhet är föremål för insyn från kommunmedlemmarnas sida på ett helt annat sätt än som är fallet med statlig förvaltningsverksamhet. Den lokala pressen har genom förbindelser med olika intressegrupper långt större möjligheter till kritik än som erbjudes i fråga om den statliga förvaltningen. Särskilt i de mindre kommunerna lär det dessutom ofta vara så, att kommunmedlem har möjlighet att, vid missnöje med någon åtgärd av kommunal nämnd eller styrelse, direkt taga kontakt med ordföranden eller någon annan ledamot han känner i nämnden eller styrelsen. På många områden finnas dessutom statliga tillsynsorgan till vilka den missnöjde kan vända sig och som även utan sådan hänvändelse i olika avseenden granska den kommunala verksamheten. Det är även av betydelse att kommunerna numera fått ökade möjligheter att erhålla råd och anvisningar från de kommunala förbunden. Här må understrykas att den kommunala verksamheten icke får hämmas genom alltför betungande tillsyn. Det ligger nära till hands att anse förhållandena inom den kommunala förvaltningsverksamheten vara så speciella att rättelse i första hand bör sökas med ordinära rättsmedel. Därvid bör även beaktas att JO till skillnad från besvärsinstansen aldrig kan undanröja eller ändra ett fattat beslut.

Vidare bör iakttagas att den klagandes rätt i många fall kan lättare och bättre tillgodoses genom hänvändelse till kommunal myndighet. Som exempel kan nämnas det fall att en kommunal tjänsteman vägrat vidtaga viss åtgärd. Det torde vara följdriktigt att den som anser sig förfördelad i sådant fall av JO hänvisas att först vända sig till det kommunala organ, varunder tjänstemannen lyder, för vinnande av rättelse. Förr än så skett är som regel ärendet icke att anse som slutbehandlat av kommunal myndighet.

Innan föreliggande möjlighet till rättelse genom hänvändelse till kommunal myndighet eller överklagande av kommunal myndighets beslut prövats, bör JO ej ingripa. Har dylik möjlighet till rättelse försuttits, bör ingripande ske allenast om särskilda skäl föranleda därtill. Det får icke bli någon vana att anlita JO i stället för besvärsvägen.

Vad hittills sagts innebär ej att JO skulle vara förhindrad att införskaffa handlingar i ett ärende eller däri begära viss upplysning från en kommunal myndighet eller tjänsteman innan han beslutar huruvida han skall ingå i vidare prövning av ett klagomål eller ej. Själva klagomålet kan nämligen vara sådant att JO ej därav kan erhålla tillräckligt säker upplysning för sitt ställningstagande. Den klagande påstår t. ex. att han ej fått sin rätt men hans uppgifter äro alltför knapphändiga för att kunna läggas till grund för ett slutligt beslut.

I enlighet med vad som nu sagts och tidigare från riksdagens sida framhållits bör — i annat fall än då fråga är om administrativt frihetsberövande — klagomål som regel icke upptagas då möjlighet att hos statlig myndighet överklaga kommunal myndighets beslut ej utnyttjats; om klagorätten utnyttjats bör JO däremot alltid vara oförhindrad att vid prövning av lagligheten av den statliga myndighetens beslut även pröva lagligheten av det kommunala organets beslut.

Vid övervägande av vilka föreskrifter i instruktionen som kunna erfordras för sådana undantagsfall, vilka icke böra följa den nyss omtalade regeln utan i likhet med de administrativa frihetsberövandena i första hand bliva föremål för JO:s uppmärksamhet, synes man närmast ha att tänka på sådana fall, som angivas i 2 § av JO:s instruktion, nämligen då fel synas härröra från egennytta, vrångvisa, väld eller grov försumlighet. Emellertid må erinras om att det straffrättsliga bedömandet måste bli olika då det gäller en för uppgiften särskilt skolad person, t. ex. en statlig ämbetsman, och en kommunal förtroendeman, som åtminstone innan han får viss erfarenhet lättare kan göra sig skyldig till fel. Med frihetsberövanden synas i överensstämmelse med det förut sagda kunna likställas sådana fall, då uppenbart övergrepp eller därmed jämförlig underlåtenhet föreligger. Sådana fall böra alltså prövas av JO, även om rättelse ej sökts i annan ordning. Såsom övergrepp böra i huvudsak blott räknas sådana fall, då klart missbruk av tjänsteställning föreligger. Framhållas må för övrigt, att ett

övergrepp till sin natur kan vara sådant att rättelse ej kan sökas, t. ex. vid missfirmelse från tjänsteman.

Med tillämpning av de principer som sålunda angivits torde JO i många fall, särskilt då det gäller klagomål över smärre formella fel utan saklig betydelse, kunna lämna klagomål utan vidare åtgärd.

JO erhåller genom det framlagda förslaget avsevärd frihet att efter eget omdöme begränsa sin tillsyn på det kommunala området. Det är av vikt att JO:s verksamhet på detta område utövas med varsamhet så att den ej verkar hämmande på den kommunala verksamheten. Att denna bedrives under något friare former än den statliga förvaltningsverksamheten ligger i den folkliga självstyrelsens natur. JO:s ingripanden böra i princip begränsas till mera flagranta fall.

Vidare må framhållas att det icke är meningen att JO skall ingå i prövning av skälighetsfrågor, i vilka de kommunala organen böra fritt bestämma, och ej heller i frågor om den kommunala kompetensen, vilka frågor regeringsrätten har att slutligt avgöra.

Om prövning av ett påstått fel utföres av JO i stället för av allmän åklagare kan detta även i vissa hänseenden vara av värde ur kommunal synpunkt. JO torde nämligen ha bättre förutsättningar för frågornas principiella bedömande och hans rätt att efterge åtal är betydligt vidsträcktare än allmän åklagares. Ur den enskildes synpunkt må framhållas att man ej bör bortse från att prövning hos JO är kostnadsfri medan anställande av privat rättegång kan bliva ekonomiskt mycket betungande.

Det låter sig icke göra att i instruktionen i detalj reglera de fall då JO bör ingripa och de fall då han icke bör ingripa. Emellertid torde de motivuttalanden som fogas till ett instruktionsstadgande vara av särskild betydelse då det gäller JO:s tillsyn. Man har all anledning att vänta sig att JO skall på ett fullt godtagbart sätt i praktiken omsätta de intentioner som ligga bakom nu ifrågavarande instruktionsbestämmelser. JO står för övrigt under kontinuerlig tillsyn av riksdagen.

Genom den ovan förordade utformningen av JO:s tillsyn på det kommunala området klargöres att missnöjda icke få tillåtas missbruka tillsynen till att diskreditera politiska motståndare eller att i skandaliseringssyfte angripa förtroendemän eller tjänstemän.

Ytterligare må framhållas att JO:s eget initiativ bör vara detsamma i fråga om frihetsberövanden, evad de grunda sig på statligt eller kommunalt beslut. Annars bör JO genom inspektion eller på annat sätt själv taga initiativ beträffande kommunal myndighet endast då det föranledes av omständigheterna i ett anhängigt ärende eller eljest påkallas av särskilda skäl. JO:s viktigaste tillsynsobjekt inom förvaltningen äro nämligen utan tvivel de statliga förvaltningsmyndigheterna och där bör han sätta in sin av egen drift bedrivna kontrollverksamhet i den utsträckning hans arbetsbörda och tillgången på personal det medger.

Till slut vill kommittén erinra om att, såsom förut framhållits, kommunala förtroendemän kunna göra sig skyldiga till fel på grund av bristande erfarenhet. I sådana fall synes åtal sällan behöva tillgripas. En erinran torde mestadels vara fullt tillräcklig.

Speciell motivering

Motiven för den av kommittén förordade lösningen av frågan om JO:s tillsynsbefogenhet gentemot kommunala organ och tjänstemän ha redovisats ovan. På grund härav har denna fråga allenast i korthet berörts nedan; se vid 3 och 9 §§.

Kommittén har — utöver den omarbetning av 1955 års instruktionsförslag (SOU 1955:50 s. 10—45) som är direkt följd av kommitténs ställningstagande till frågan om JO:s tillsynsbefogenhet gentemot kommunala myndigheter och befattningshavare — även gjort viss överarbetning av nämnda instruktionsförslag i övrigt. Så har dock skett allenast med stöd av i remissyttrandena över förslaget gjorda påpekanden av den art att det synts uppenbart motiverat att ändring bort ske. Kommittén har därutöver icke tagit ställning till innehållet i 1955 års förslag. Som en följd av det anförda har kommittén valt att i ifrågakommande fall utförligt redovisa remissinstansernas skäl för ändring i 1955 års förslag, varemot kommitténs synpunkter därå framförts endast då kommittén på grund av framställd erinran utarbetat förslag till ändrad lydelse eller då så eljest av särskilda skäl ansetts påkallat. Paragrafnumren nedan äro, där ej annat uttryckligen angives, hänförliga till kommitténs förslag.

1 §.

MO har om lydelsen av denna paragraf anfört följande:

»Vid fördelningen ombudsmännen emellan av deras behörighetsområden måste uppenbarligen — såsom skett i 1 § av instruktionsförslaget — alltjämt tillämpas den principen att därvid bestämmes vilka befattningshavare som skola stå under militieombudsmannens tillsyn, varefter justitieombudsmannens tillsyn angives avse övriga befattningshavare som äro underkastade ämbetsansvar. För närvarande angives — i 96 § regeringsformen och därtill anslutna föreskrifter i instruktionerna för ombudsmännen — militieombudsmannens ämbetsområde såsom omfattande tillsyn över lagars och författningars efterlevnad i vad de skola tillämpas, förutom i militära mål, av »ämbets- och tjänstemän med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel» och detta stadgande har oförändrat överförts till den föreslagna för ombudsmännen gemensamma instruktionen. Vad till en början angår innebörden av uttrycket »försvarsväsendet» framgår av förarbetena till den lagstiftning, varigenom militieombudsmansämbetet år 1915 inrättades, ävensom av bestämmelser i andra delar av militieombudsmannens instruktion att med nu ifrågavarande uttryck avsetts försvarsväsendet i mera egentlig mening, d. v. s. vad som även skulle kunna betecknas såsom det militära försvarsväsendet. Till försvarsväsendet i denna mening höra alltså icke övriga, i flera fall efter år 1915 tillkomna delar av det s. k. totala försvaret, såsom civilförsvaret och den

ekonomiska försvarsberedskapen. Dessa verksamhetsgrenar ha också i praxis ansetts tillhöra justitieombudsmannens och icke militieombudsmannens ämbetsområde och enligt utredningens förslag är det ju även avsett att denna fördelning alltjämt skall bestå. Även om såsom framgår av det nu anförda olika uppfattningar kunna råda om vad som allmänt sett bör inläggas i uttrycket försvarsväsendet, lär det knappast i det sammanhang vari uttrycket här använts kunna bliva fråga om att tolka detsamma såsom åsyftande annat än försvarsväsendet i nu angivna mera begränsade bemärkelse. Att införa någon annan beteckning för militieombudsmannens tillsynsområde än den redan hävdvunna synes därför knappast påkallat och det är helt visst icke heller lätt att finna någon annan fullt adekvat beteckning.

Då enligt vad nu angivits militieombudsmannens tillsyn skall avse visst avgränsat verksamhetsområde, som bestämts med hänsyn till där föreliggande speciella förhållanden, är det också naturligt att denna tillsyn bör avse alla ämbets- och tjänstemän i den mån deras verksamhet faller inom ifrågavarande tillsynsområde, alltså försvarsväsendet i nyss angiven mening. Den härför ytterligare uppställda förutsättningen att vederbörande skall åtnjuta »avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel» måste, om det ifrågavarande stadgandet skall tillämpas efter ordalagen, innebära en från rationell synpunkt icke påkallad och säkerligen ej heller avsedd begränsning i den tillsyn som, då det gäller militära förhållanden, bör odelad ankomma på militieombudsmannen. Såsom exempel på de icke sällan förekommande fall, där vid en strikt tillämpning av det nu omhandlade stadgandet tillsynen inom det militära området skulle ankomma icke på militieombudsmannen utan på justitieombudsmannen, kan nämnas ingripanden mot befattningshavare, som mer eller mindre tillfälligt av annan statlig verksamhetsgren ställts till försvarsväsendets förfogande utan att därifrån uppbära avlöning, eller mot någon som efter eget åtagande oavlönad fullgör tjänstgöring inom försvarsväsendet. Ytterligare kan nämnas fall där vederbörandes avlöning icke, åtminstone ej i budgetteknisk mening, utgår från något för ändamålet anvisat anslag. Så är förhållandet exempelvis beträffande befattningshavare vid försvarets fabriksverk, som icke, frånsett vissa utgifter av beredskapskaraktär, för sin verksamhet åtnjuter några anslag på driftsbudgeten och därför avlönar sina anställda med anlitande av i verksamheten inflytande inkomster. Militieombudsmannen har likväl ansett det uppenbart att det varit avsett att ålägga honom och icke justitieombudsmannen tillsyn över försvarets fabriksverk (se bl. a. ämbetsberättelsen 1956 s. 129). Med hänsyn till vad nu anmärkts synes det lämpligt att i det föreslagna stadgandet uttrycket »ämbets- och tjänstemän med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel» utbytes mot »ämbets- och tjänstemän inom försvarsväsendet».

Vidkommande frågan om fördelningen mellan ombudsmännen av det enligt utredningens förslag nytillkommande tillsynsområdet, d. v. s. tillsynen över dem, som med ämbetsansvar fullgöra uppgifter av i stort sett icke statlig karaktär, torde såsom utredningen funnit under militieombudsmannens inseende böra ställas de, som med nämnt ansvar verka inom organisationer vilkas verksamhet är nära ansluten till försvarsväsendet, såsom Föreningen svenska röda korset, Riksförbundet Sveriges lottakårer och Sveriges kvinnliga bilkårers riksförbund, medan det nytillkommande tillsynsområdet i övrigt bör vara underställt justitieombudsmannen. Med hänsyn till dessa organisationers nära samverkan med försvarsväsendet har det framstått som en brist att tillsyn ej kunnat i förekommande fall (se bl. a. utredningens betänkande s. 99) utövas med avseende å åtgärder från organisationernas sida som berört försvarsväsendet. — Angivandet i instruktionen av den person-

krets varom här är fråga har av utredningen föreslagits skola ske genom användande av uttrycket »dem som under ämbetsansvar verka inom stiftelser och kårer, som äro försvarsväsendet närstående». I betänkandet anmärkes att uttrycket »försvarsväsendet närstående» vore något vagt men att utredningen ej kunnat finna något bättre. Enligt min mening skulle större tydlighet vinnas om organisationernas ändamål att samverka med försvarsväsendet mera betonades. Härjämte torde det använda uttrycket »kårer» kunna leda till en alltför snäv gränsdragning i förevarande avseende, särskilt för den enskilde som har att ur instruktionen utläsa området för militieombudsmannens ämbetsutövning, och synes böra utbytas mot »sammanslutningar». I enlighet med vad nu sagts torde uttrycket »dem som under ämbetsansvar verka inom stiftelser och kårer, som äro försvarsväsendet närstående» lämpligen böra utbytas mot »dem som under ämbetsansvar fullgöra uppgifter inom sammanslutningar eller stiftelser, vilka samverka med försvarsväsendet». Den sålunda föreslagna avfattningen torde av det nytillkommande området för ombudsmännens verksamhet täcka de delar, som genom uttrycklig bestämmelse i instruktionen böra föras under militieombudsmannens tillsyn. Därest i övrigt det i visst fall skulle visa sig att något redan förefintligt eller annat avsnitt av det nytillkommande tillsynsområdet är av beskaffenhet att närmast tillhöra militieombudsmannens och ej justitieombudsmannens verksamhet, torde detta kunna tillgodoses med utnyttjande av den möjlighet till jämkning av behörighetsgränsen ombudsmännen emellan som beredes genom det i 1 § tredje stycket upptagna stadgandet.»

3 §.

Till ett nytt andra stycke i paragrafen har överförts föreskriften i 20 § första punkten i 1955 års förslag. Det har synts lämpligt att understryka vikten av en noggrann tillsyn över frihetsberövanden genom att upptaga föreskrift härom redan i den paragraf, vari stadgas mot vilka fel ombudsman i första hand bör ingripa. Som tillsynen över kommunala myndigheter enligt 9 § i princip avses skola utövas efter i viss mån andra grunder än tillsynen över statliga myndigheter men detta icke gäller frihetsberövanden, har uttryckligen föreskrivits att tillsynen däröver skall vara oberoende av vilken myndighet som beslutat om frihetsberövandet (Jfr s. 57).

5 §.

Med hänsyn till att regeringsrätten prövar även andra mål än besvärsmål har ordet »besvärsmål» utbytts mot »mål».

9 §.

Motiven till denna paragraf ha redovisats s. 57—60. Att tillsynen över kommunala organ och tjänstemän icke bör inskränkas såvitt angår frihetsberövanden har, såsom nyss påpekats, särskilt understrukits genom stadgandet i 3 § andra stycket.

12 och 13 §§.

JO har på anförda skäl förklarat sig anse att dessa paragrafer böra utgå ur instruktionen. Därest bestämmelser i de i paragraferna angivna hänse-

endena skola meddelas, böra stadgandena enligt JO:s förmenande erhålla en tydligare avfattning än i 1955 års förslag. JO anför härom följande:

»Av 11 § [12 §] framgår ej klart, vare sig om överlämnande till allmän åklagare förutsätter skriftlig anmälan enligt 14 § [15 §] eller om misstanke skall ha yppats i ett hos ombudsmannen anhängigt ärende. Den föreslagna 12 § [13 §] synes innebära, att ombudsmannen skall biträda klaganden (ej övriga eventuella målsägande) med utredning av själva det enskilda anspråket. Det är dock icke skadeståndsanspråket såsom sådant, som ombudsmannen har att utreda, utan det till grund för anspråket liggande ämbetsbrottet. Paragrafen har givits sådan lydelse, att ombudsmannen skulle, innan han förordnade om ett åtal, biträda klaganden med utredning till styrkande av dennes enskilda anspråk. Något sådant kunna de sakkunniga uppenbarligen icke ha avsett.»

Den av JO uttalade tveksamheten, huruvida i 12 § förutsättes skriftlig anmälan, torde bortfalla med den föreslagna omformuleringen, vilken anknyter till stadgandet i 15 § att klagomål böra vara skriftligen avfattade. Härigenom synes bliva klart att i princip samma form gäller för alla klagomål hos ombudsman. Att misstanke skall ha yppats i ett hos ombudsman anhängigt ärende torde framgå av paragrafens lydelse enligt 1955 års förslag. — 13 § har omformulerats med visst beaktande av de kritiska synpunkter JO framfört.

21 §.

Se kommentaren till 3 §.

24 och 25 §§.

Första stycket i 24 § har överförts från 31 § i 1955 års förslag och därvid givits med motsvarande stadganden i 21 § första stycket JO:s och 17 § första stycket MO:s instruktion överensstämmande lydelse. Första stycket i 25 § har överförts från 29 § i 1955 års förslag och i samband därmed ändrats till i sak samma innehåll som 20 § första stycket respektive 16 § första stycket i gällande instruktioner (se härom närmare nedan vid 28—32 §§ i 1955 års förslag). 24 och 25 §§ komma därmed att i sin helhet motsvara, förstnämnda paragraf 21 § JO:s och 17 § MO:s instruktion samt sistnämnda paragraf 20 § JO:s och 16 § MO:s instruktion. Att man i 1955 års förslag utbröt första stycket i dessa paragrafer i gällande instruktioner och med vissa ändringar sammanförde dem till 31 § första stycket respektive 29 § första stycket i förslaget torde ha varit en följd av att föreskrifter om ledighet samt om tjänstgörings- och expeditionstider efter mönster av verksstadgan föreslogos i 28—31 §§. Då bestämmelser härom emellertid, av skäl som närmare angivas nedan vid 28—32 §§ i 1955 års förslag, med undantag för de nu i första styckena av 24 och 25 §§ föreslagna föreskrifterna ansetts böra utgå, har det synts följdriktigt att återinsätta sistnämnda föreskrifter i deras tidigare sammanhang. Att därvid orden »eller annan ledighet» ej medtagits i 24 § är en följd av att övriga i 1955 års förslag upptagna bestämmelser om annan ledighet än semester helt utgått.

27 §.

Den ändrade lydelsen av paragrafens andra stycke har föreslagits av delegerade för riksdagens verk. Delegerade ha liksom lönenämnden för riksdagens verk framhållit att fullmaktstjänster icke finnas vid riksdagens verk, varför anledning saknas att inrätta fullmaktstjänst hos ombudsman. Delegerade och lönenämnden ha vidare såvitt angår MO avstyrkt i 1955 års betänkande upptaget förslag om inrättande av kanslichefstjänster. Lönenämnden har förordat att den nuvarande byråchefstjänsten hos MO i stället tillsättes genom förordnande för viss tid, medan delegerade föreslagit att MO bör få valfrihet att tillsätta tjänsten ifråga genom förordnande för viss tid eller tillsvidare. Som skäl för sitt förslag ha delegerade angivit att det kanske i vissa fall kan visa sig lättare att förvärva för tjänsten lämplig person om möjligheten kvarstår att på sätt hittills skett tillsätta densamma medelst förordnande tillsvidare. Delegerades förslag synes vara att föredraga.

Den omständigheten att kommittén sålunda ansluter sig till delegerades förslag till instruktionstext innebär icke att kommittén tagit ställning till frågan om en kanslichefstjänst bör inrättas jämväl hos MO. Stannar man för att så bör ske torde, enär kanslichefstjänst avses skola tillsättas genom förordnande tills vidare, skäl att upptaga denna anställningsform som alternativ beträffande föreslagen ny byråchefstjänst hos MO ej föreligga, varför i sådant fall sista punkten i andra stycket bör utgå.

Kommittén har med sitt upptagande av delegerades förslag till instruktionstext lika litet som beträffande kanslichefstjänst hos MO tagit ställning till frågan huruvida tjänsten för militär befattningshavare hos MO bör vara en byrådirektörstjänst i lönegrad 33 å löneplan 1, vilket delegerade förordat, eller en byråchefstjänst i lönegrad 37 å samma löneplan i enlighet med MO:s uppfattning och 1955 års förslag. Lydelsen av andra stycket första punkten lämnar valfrihet härvidlag.

Stadgandet om avsked och entledigande i 32 § i 1955 års förslag har såsom nedan vid 28—32 §§ i 1955 års förslag närmare angives ansetts böra överföras till 27 § och upptages här som ett tredje stycke.

28—32 §§ i 1955 års förslag.

Delegerade för riksdagens verk ha om dessa paragrafer anfört följande:

»De sakkunniga ha sökt att i görligaste mån anpassa bestämmelserna i 28—31 §§ i förslaget till den för ombudsmännen gemensamma instruktionen efter den av Kungl. Maj:t den 7 januari 1955 utfärdade allmänna verksstadgan. I och för sig är det också motiverat att beträffande de i dessa paragrafer reglerade förhållandena — alltså i fråga om arbetstid, öppethållande, beviljande av ledigheter för tjänstemännen å ombudsmansexpedition m. m. — gälla i huvudsak enahanda regler, som intagits i verksstadgan. Det har emellertid synts delegerade mindre lämpligt att belasta instruktionen för ombudsmännen med detaljerade bestämmelser av dylikt innehåll, detta oaktat att i instruktionen för justitiekanslern

finnas likartade stadganden. Det må i detta sammanhang omnämnas att det icke för riksbanken och riksgäldskontoret samt riksdagens ekonomibyrå finnas några av riksdagen meddelade bestämmelser om tjänstgöringstidens längd, utan föreskrifter härom ha utfärdats av bankofullmäktige, respektive riksgäldsfullmäktige. (För riksdagsbibliotekets tjänstemän gäller däremot en i stadgarna för biblioteket bestämd arbetstid.) Med hänsyn till ombudsmännens ställning torde de, liksom hittills, kunna anförtros att meddela bestämmelser om tjänstgöringstidens längd, därvid det kan förutsättas att de skola följa samma principer som tillämpas inom andra jämförliga grenar av den statliga verksamheten. Skulle mot förmodan en dylik befogenhet i fortsättningen icke anses böra tillkomma ombudsmännen, torde delegerade kunna bemyndigas att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet. — Beträffande öppethållande av ombudsmans expedition samt expeditions- och mottagningstider vill det synas tillräckligt att i instruktionen meddelas bestämmelser av samma innehåll som i gällande instruktioner (20 § första stycket instruktionen för JO och 16 § första stycket instruktionen för MO). Hittills har allmänheten haft tillträde till justitieombudsmannens och militieombudsmannens expeditioner när som helst under tjänstgöringstiden.

Även de föreslagna bestämmelserna i 30 § torde kunna utgå. Det synes icke heller motiverat att till den nya instruktionen överflytta 25 § första punkten i gällande instruktion för justitieombudsmannen (21 § första punkten instruktionen för MO). Eftersom justitieombudsmannen och militieombudsmannen äga tillsätta samtliga befattningar vid sina expeditioner, bör därav följa att de också böra äga bevilja tjänstemännen semester och annan ledighet med iakttagande av bestämmelserna i avlöningsreglementet för riksdagens verk. Att till delegerade hänskjuta exempelvis frågor om sjukledighet för kanslichef och byråchef så snart det gäller dylik ledighet utöver 45 dagar per år (se 30 § tredje stycket i förslaget) synes opraktiskt eftersom det vissa tider kan möta svårighet för delegerade att sammanträda utan relativt långt varsel och ärendets vikt för övrigt väl i regel knappast kan motivera ett särskilt sammanträde med delegerade. Att justitieombudsmannen och militieombudsmannen själva skola kunna bestämma om förläggningen av den egna semestern torde icke heller behöva föreskrivas och något stadgande härom återfinnes ej i gällande instruktioner. Som en konsekvens härav torde 31 § kunna formuleras i huvudsaklig överensstämmelse med 21 § första stycket i gällande instruktion för JO (17 § första stycket instruktionen för MO).»

JO har i denna del anfört:

»De tillägg till gällande bestämmelser, som hämtats från verksstadgan och vilka innehållas i 28—32 §§ i instruktionsförslaget, böra enligt min mening utgå. Det synes föga lämpligt, att detaljföreskrifter av förevarande slag intagas i en författning sådan som riksdagens instruktion för sina ombudsmän, och de måste också anses obehövliga. — — — Beträffande förslaget att ledighet för ombudsmännen i vissa fall skall sökas hos delegerade för riksdagens verk må erinras om att ombudsmännen i sina ämbetsberättelser redogöra för de ledigheter, varav de begagnat sig, och att de följaktligen bliva även i sådant hänseende föremål för granskning av lagutskott. Delegerades medverkan synes ej heller erforderlig i fråga om tjänstemännen å ombudsmännens expeditioner.»

MO har anlagt följande synpunkter på de ifrågavarande stadgandena:

»I instruktionsförslaget ha i 28—30 §§ och 31 § andra stycket upptagits vissa bestämmelser rörande tjänstgöringstider å ombudsmännens expeditioner, tider för expeditionernas öppethållande för allmänheten ävensom ordningen för beviljande av ledigheter m. m. De sålunda föreslagna bestämmelserna ha i huvudsak utformats

efter förebilder som hämtats från den av Kungl. Maj:t den 7 januari 1955 utfärdade allmänna verksstadgan. Någon motsvarighet till dessa synnerligen detaljerade bestämmelser finnes i stort sett icke i de för ombudsmännen för närvarande gällande instruktionerna. Enligt min uppfattning kan det icke anses påkallat att genom bestämmelser i den blivande instruktionen reglera frågor av det slag det här gäller; snarare synes det kunna ifrågasättas om det överhuvudtaget kan vara lämpligt att jämsides med stadganden som i väsentliga hänseenden reglera ombudsmännens ställning och arbetsuppgifter belasta instruktionen med detaljbestämmelser i ämnen av ifrågavarande slag. Vid avgöranden i här avsedda frågor böra givetvis även för ombudsmansämbetenas vidkommande tillämpas samma principer som inom andra jämförliga grenar av statsförvaltningen och det torde helt visst också kunna förutsättas att detta utan särskilda föreskrifter skall iakttagas. Någon anledning att icke låta bestämmandet i sådana frågor fortfarande ankomma på ombudsmännen torde så mycket mindre vara för handen som, därest i något särskilt hänseende skulle yppas behov av instruktionsmässig reglering, därutinnan erforderliga föreskrifter torde kunna efter bemyndigande meddelas av delegerade för riksdagens verk. Till det nu anförda må tilläggas att det måhända kan finnas anledning att till en blivande instruktion överföra den i 20 § första stycket i justitieombudsmannens och 16 § första stycket i militieombudsmannens instruktion meddelade föreskriften att ombudsmans expedition skall vara förlagd till huvudstaden och hållas öppen för allmänheten under tid ombudsmannen bestämmer, vilken föreskrift inarbetats i de under 29 § instruktionsförslaget upptagna bestämmelserna.

I enlighet med vad ovan anförts kan jag, med det undantag som föranledes av nyss angivna förbehåll, icke tillstyrka vad utredningen föreslagit om införande i en blivande instruktion av nu ifrågavarande i 28—30 §§ och 31 § andra stycket i instruktionsförslaget upptagna bestämmelser.»

Kritiska synpunkter ha i denna del även framförts av JK och Svea hovrätt.

En sammanställning av de ovan anförda synpunkterna synes medföra att med visst undantag 28—30 §§ och 31 § andra stycket i 1955 års förslag böra utgå ur instruktionen. Det berörda undantaget gäller 29 § första stycket. Föreskrift i det däri ifrågakomna hänseendet har upptagits i 25 § första stycket i kommitténs förslag. Stadgandet i 32 § i 1955 års förslag är väl i och för sig knappast nödvändigt, men har man bestämmelse om antagande av ombudsmans personal (27 § i kommitténs förslag) synes ej ur vägen att upptaga föreskrift om vem som prövar frågor om avsked och entledigande. Stadgandet härom synes dock lämpligen böra överföras till 27 §.

BILAGOR

Till upplysning vid bedömande av frågan om JO:s tillsyn på det kommunala området har kommittén genom sin sekreterare låtit utarbeta den såsom bilagor till betänkandet fogade statistiken för sexårsperioden 1950—1955. Däri upptagas hos JO och JK anförda klagomål mot sådana kommunala myndigheter och befattningshavare som enligt nuvarande ordning ej anses stå under JO:s tillsyn, dock med den inskränkningen att klagomål mot kommunala organ, som äro underkastade allenast partiellt ämbetsansvar — klagomål mot stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige och kyrkofullmäktige ha förekommit — ej medtagits. De i bilaga 1 angivna siffrorna utvisa icke antalet ärenden, vari klagomål anförts, utan antalet myndigheter och befattningshavare mot vilka klagomålen riktats. Då i samma ärende klagomål anförts mot t. ex. en kommunal nämnd och en tjänsteman ha klagomålen sålunda i bilaga 1 medräknats under båda de ifrågakommande rubrikerna. Då samma klagomål upprepats i nytt ärende ha även dessa klagomål medräknats. I bilagorna 2 och 3 har icke särskilt angivits att enahanda klagomål i samma ärende riktats mot t. ex. två barnavårdsnämnder eller flera än en sjukvårdare.

Statistiken har uppgjorts med ledning av JO:s och JK:s diarier och, då så funnits påkallat, akterna i ärendena. I vissa fall, t. ex. då handlingar överlämnats till annan myndighet eller återtagits, har ej otvetydigt framgått mot vilken kommunal myndighet klagomål riktats. Klagomålen ha då hänförts till den myndighet som de närmast synts avse. Alla förekommande klagomål mot barnavårdsman ha medräknats, oaktat det i vissa fall kan vara tveksamt om ämbetsansvar förelegat. Ett mindre antal klagomål, som varit så orediga att erforderlig ledning för statistikuppgifter ej kunnat hämtas därur, ha icke medtagits.

Den i bilagorna 2 och 3 angivna arten av de anförda klagomålen hänför sig till klagandenas påståenden. Sammanställningarna avse allenast att ge en kortfattad orientering om klagomålens huvudsakliga innehåll.

Vid uppgörandet av statistiken har det visat sig att i några fall klagomål anförts i samma hänseende hos såväl JO som JK.

Antalet kommunala myndigheter och befattningshavare med fullständigt ämbetsansvar som ej stå under JO:s tillsyn och beröras av klagomål hos JO och JK 1950—1955

(Forts.)

	Allmän sjukkassa	Arbetshem	Arbetslöshetsnämnd	Barnavårdsnämnd	Bostadsförmedling	Byggnadsnämnd	Drätselkammare	Familjebidragsnämnd	Fattigvårdsstyrelse	Gatunämnd	Hyresnämnd	Hälsovårdsnämnd	Kommunalnämnd	Kyrkogårdsnämnd
							Klagomål hos JO							
0	—	—	—	6	—	3	1	—	3	—	3	1	4	—
1	—	—	—	4	—	3	1	—	5	1	2	1	—	—
2	—	1	1	6	—	3	—	1	5	—	7	—	1	—
3	—	—	—	3	1	1	1	—	3	—	4	1	1	—
4	—	1	—	3	—	1	—	—	4	1	4	—	1	—
5	2	1	—	3	4	2	3	—	1	—	13	2	2	—
							Klagomål hos JK							
0	—	—	—	4	1	1	—	—	3	—	3	3	—	—
1	—	—	—	4	—	3	—	—	1	—	3	2	—	—
2	—	—	—	3	1	1	—	—	2	1	2	1	1	1
3	—	—	—	4	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
4	—	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—
5	—	—	—	2	1	1	1	—	2	—	5	2	—	—

(Forts.)

	Landstingsdirektion	Landstings hälso- och sjukvårdsberedning	Lönenämnd	Nykterhetsnämnd	Pensionsnämnd	Rättshjälpsanstalt	Saluhallsförvaltning	Sjukhusdirektion	Skolråd	Skolstyrelse	Stadsplanenämnd	Torg- och slakthusstyrelse	Tjänstemän	Överförmyndare	Summa
							Klagomål hos JO								
0	—	—	—	4	—	—	—	—	1	2	—	—	7	1	36
1	—	—	—	1	—	—	—	1	3	1	—	—	11	1	35
2	—	—	—	1	1	2	—	1	—	—	—	—	6	—	36
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	14	—	30
4	—	—	—	3	1	1	—	3	—	2	—	—	12	—	37
5	—	—	—	—	1	2	1	1	—	2	—	—	14	—	54
							Klagomål hos JK								
0	—	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	23
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	—	19
2	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	5	—	21
3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	9	1	17
4	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	5	—	15
5	—	1	1	—	—	1	—	—	—	1	—	1	5	—	24

Arten av de hos JO anförda klagomålen

År	Ärende	
		Allmän sjukkassa
1955	590	avslag å begäran om ersättning för biltransport som läkare förklarat erforderlig
	757	utskrivande av försäkringsbesked på sådant sätt att därav kunde antagas att vederbörande vore intagen i fångvårdsanstalt
		Arbetshem
1952	23	intagning och behandling
1954	74	kvarhållande
1955	468	utebliven permission
		Arbetslöshetsnämnd
1952	365	underlåtenhet att vid anvisning av arbete åt klaganden taga hänsyn till dennes sjukdom
		Barnavårdsnämnd
1950	5	åtgöranden i fråga om två barn
	79	vägran att lämna upplysning huruvida kvinna fött barn utom äktenskap
	163	frihetsberövande (skolhem)
	306	avslag å begäran att återfå son
	335	förlust av underhållsavtal som handhades av nämnd
1951	38	delfående av anmälan m. m. i ärende om missförhållanden i klagandens hem
	448	utseende av olämplig person till barnavårdsman
	449	omhändertagande av barn
	604	omhändertagande för skyddsuppfostran
1952	52	övervakning av en klagandens adoptivson
	76	missfirmelse
	206	intagning å arbetshem
	218	trakasseri från övervakare över klaganden och dennes hustru
	352	vägran att låta klaganden vårda sina tre barn
	656	dröjsmål med yttrande till domstol
1953	50	hot om intagning av klagandens son å barnhem
	229	underlåtenhet att till hemmet återföra klagandens dotter som bosatt sig hos annan familj
	506	underlåtenhet att biträda klaganden med åtgärder för verkställighet av dom i vårdnadsfråga
1954	80	vägrad medverkan till återförande av barn till hemmet
	155	förmaning och erinran på grund av påstått alkoholmissbruk samt övervakning av hemmet
	642	omhändertagande för skyddsuppfostran

År	Ärende	
1955	173	underlåtenhet att vidtaga åtgärder till rättelse av felaktig dom å underhållsbidrag
	513	underlåtenhet att vidtaga åtgärder för efterspaning och skydd av en klagandens son
	651	krav på underhållsbidrag

Bostadsförmedling

1953	153	underlåtenhet att ge klaganden bostad
1955	110	underlåtenhet att ge klaganden godtagbar bostad
	153	ställande av villkor som ej stå i bostadssökandenas egen makt att uppfylla
	459	utebliven tilldelning av lägenhet
	461	underlåtenhet att besvara skriftlig hänvändelse och visande av mannamån vid fördelning av bostadslägenheter

Byggnadsnämnd

1950	230	underlåtenhet att återställa inteckningshandlingar sedan lån lösts
	631	beslut att ej tillstyrka andra byggnadstillstånd än sådana som gällde byggande med statliga lån
	671	underlåtenhet att delge beslut i fråga om byggnadstillstånd
1951	84	dröjsmål med avstyckning
	277	handläggning av egnahemslåneärende på sådant sätt att klaganden stode utan bostad
	601	byggnadslov av ej beslutför nämnd och utan att beslutet protokollförts
1952	97	lagligheten i handläggningen av byggnadsärende
	529	åläggande att borttaga utan byggnadslov uppförd kiosk
	602	intrång genom grannes uppförande av byggnad på sådant sätt att klaganden ej kunde använda tvättstuga
1953	181	dröjsmål med byggnadstillstånd
1954	647	husrivning
1955	262	underlåtenhet att låta verkställa laga skifte å fastigheter
	649	dröjsmål med behandling av ansökan om avstyckning m. m.

Drätselkammare

1950	631	återköpsförbehåll vid försäljning av stad tillhörig mark
1951	671	dröjsmål med anläggande av vatten- och avloppsnät
1953	375	orättfärdig behandling av klaganden i byggnadsärende
1955	388	handläggning av upphandlingsärende i strid med gällande statliga bestämmelser
	639	krav på återbetalning av familjebostads- och barnbidrag samt vägran att ge besvärshänvisning
	649	intrång vid utläggning av gata

Familjebidragsnämnd

1952	278	avslag å ansökan om familje- eller näringsbidrag

År	Ärende	
		Fattigvårdsstyrelse
1950	40	vägran att utbetala ersättning för tandproteser
	141	åtgörande beträffande fastighet tillhörig en av kommunen omhändertagen person
	349	vägran att lämna socialhjälp
1951	110	intagning av klaganden å arbetshem trots att denne var fullt arbetsför
	304	intagning och kvarhållande å fattigvårdsinrättning
	317	behandling i strid med »lag och rätt»
	433	fråntagande av pension
	533	behandling av klaganden »på ett upprörande sätt»
1952	5	förflyttning från anställning som sjukvårdare utan utredning om framställda beskyllningar
	23	intagning å arbetshem m. m.
	106	undanhållande av pensionsbelopp för klaganden vid dennes vistelse å sinnessjukhus
	419	behandling av föreståndarinna för kommunhem
	613	intagning å alkoholistanstalt
1953	50	vägran att lämna understöd
	446	innehållande av sjukpension för tidigare utlägg
	541	avslag å begäran om kontantunderstöd
1954	27	intagning å arbetshem
	284	innehållande av pension
	285	överförande till vårdhem för sinnessjuka utan föregående läkarundersökning
	430	avslag å begäran om socialhjälp
1955	786	underlåtenhet att utbetala klaganden tillkommande socialunderstöd
		Gatunämnd
1951	24	avslag å besvär över disciplinär bestraffning från renhållningsinspektör oaktat straff för förseelsen ådömts av domstol
1954	366	anordnande av dans m. m. på störande sätt
		Hyresnämnd
1950	459	handläggning av ärende om fastställande av hyra
	688	handläggning av dels ärende om fastställande av hyra och dels ärende om uppsägning
	698	fastställande av för låga hyror
1951	19	handläggning av hyresärende
	618	handläggning av hyresärende
1952	24	partisk handläggning
	138	underlåtenhet att ge klaganden tillfälle att utveckla och slutföra talan
	309	behandlingen av klagandens hyresangelägenheter
	445	avslag å ansökan om ogiltigförklaring av uppsägning
	459	meddelande av beslut i fråga som hörde under domstols prövning
	579	ärerörig och falsk beskyllning, godtycklig handläggning m. m.
	641	underlåtenhet att höra hyresvärd i ärende om bränsleklausul

År	Ärende	
1953	116	behandling av ärende om hyreshöjning
	313	behandlingen av klagandens hyresangelägenheter
	581	felaktigt avgörande av ärende angående uppsägning
	620	felaktigt förfarande vid besiktning av lägenhet
1954	296	godkännande av uppsägning från möblerat rum
	358	förbud att uthyra rum utan förut skedd fastställelse av hyra
	448	fastställande av hyra
	581	bifall till framställning om förlängning av hyresförhållande oaktat framställningen inkommit för sent
1955	18	upptagande av fråga som hörde under domstols prövning
	53	underlåtenhet av ordförande att meddela vice ordförande att ordföranden var sjukledig och vistades å annan ort
	70	avgörande av hyresärenden »på ett verklighetsfrämmande sätt»
	82	ogiltigförklaring av uppsägning
	146	genom felskrivning oriktigt beslut
	184	ogiltigförklarande av uppsägning
	285	behandlingen av klagandens hyresangelägenheter
	320	underlåtenhet i hyresärende att meddela beslut och att tillställa klaganden protokoll
	332	underlåtenhet att ge klaganden tillfälle att yttra sig före besluts meddelande
	338	partiskhet och oskicklighet
	419	felaktig lagtillämpning
	461	felaktig handläggning
	696	jävig ledamots deltagande i handläggning av hyresärende

Hälsovårdsnämnd

1950	372	åläggande att flytta minkfarm
1951	623	förföljelse
1953	607	åtgärder till återställande av husfriden i det hus där klaganden bor
1955	262	falska uppgifter om vattenförorening i älv
	521	förhalning av avgörandet i visst ärende

Kommunalnämnd

1950	95	godkännande av annat byggnadsförslag än av klaganden uppgjort
	176	osanna och oriktiga uppgifter till bostadsstyrelsen
	529	avdrag å lön till gäldande av telefonavgifter
	662	oriktiga uppgifter av ordförande i nämnd om arbetskraftsbehov i yttrande över ansökan om uppskov med militärtjänstgöring
1952	558	underlåtenhet att besvara skrifter
1953	75	användande av medel för annat än beslutat ändamål
1954	423	vägran att meddela vissa uppgifter
1955	415	medverkan av kommunalnämnds ordförande till klagandens intagning å sinnessjukhus
	488	tillstånd till uppsättande av försäljningskiosk invid klagandens kafé

År	Ärende	
		Nykterhetsnämnd
1950	187	förbud mot utlämnande till klaganden m. fl. av alkoholhaltiga drycker
	333	förbud mot utlämnande till klaganden m. fl. av alkoholhaltiga drycker
	628	förbud mot utlämnade till klaganden av alkoholhaltiga drycker
	633	intagning å alkoholistanstalt
1951	733	trakasseri
1952	267	intagning å alkoholistanstalt
1954	155	erinran jämlikt alkoholistlagen, övervakning, vägran att låta klagandena taga del av utredning, m. m.
	262	hänsynstagande till obestyrkta uppgifter av endast en person
	360	vägran att utfärda nykterhetsintyg för körkort och att låta klaganden få del av utredningen i ärendet
		Pensionsnämnd
1952	623	innehållande av folkpension
1954	87	underlåtenhet att vidarebefordra ansökan till pensionsstyrelsen
1955	54	lämnande av felaktiga och missvisande uppgifter i ett av klaganden till pensionsstyrelsen fullföljt ärende om invalidpension
		Rättshjälpsanstalt
1952	26	misskötsel av ärende
	394	vägran att hjälpa
1954	419	uraktlåtenhet att lämna hjälp
1955	215	vägran att väcka talan
	711	dröjsmål med utredning
		Saluhallsförvaltning
1955	606	hyreshöjning i strid med gällande lagstiftning
		Sjukhusdirektion
1951	717	ersättning för arbete under vistelse å sinnessjukhus
1952	1	ersättning för arbete under vistelse å sinnessjukhus
1954	390	vägran att låta klaganden utföra visst med hans befattning vid sjukhus förenat arbete
	517	ogrundade anklagelser mot klaganden
	582	innehållande av folkpension i avräkning å vårdkostnader å sjukhus
1955	698	undanhållande av folkpension m. m.
		Skolråd
1950	438	skolråds likvidering av en klagandens fordran
1951	486	folkskollärares avskedande med sjukpension m. m.
	576	underlåtenhet att lämna begärd avskrift av skolråds protokoll
	682	folkskollärares avskedande

År	Ärende	

Skolstyrelse

1950	632	vägran att låta klaganden taga del av folkskolestyrelses protokoll
	711	folkskolestyrelses förflyttning av vissa skolbarn, nedsättning av vitsorden i tjänstgöringsbetyg för lärare, m. m.
1951	362	folkskolestyrelses handläggning av tjänstledighetsärende
1953	81	folkskolestyrelses handläggning av tjänstledighetsärende
1954	185	förfarande av folkhögskolestyrelse vid entledigande av rektor
	549	underlåtenhet av folkskolestyrelse att ompröva skolgångs ordnande för barn på sätt skolöverstyrelsen funnit böra ske
1955	384	ärekränkning m. m. från skolstyrelseordförande
	463	framställning av folkskolestyrelse om sinnesundersökning av lärare

Tjänstemän

1950	32	stadsbesiktningsveterinär — utfärdande i samma sak av två intyg med olika innehåll
	236	rådhusrättskommissionär — debitering i lagsökningsmål
	285	stadsläkare och stadsdistriktsläkare — remiss till sinnessjukhus
	532	stadsdistriktsläkare — utfärdande av intyg för intagning å sinnessjukhus utan föregående undersökning
	547	kanslibiträde vid rådhusrätt — debitering av lösen för besked att beställd avskrift funnes i hovrätt
	740	hälsovårdskonsulent — ärekränkning i utlåtande
1951	24	inspektör vid renhållningsverk — meddelande av disciplinär bestraffning trots att klaganden dömts av domstol för samma förseelse
	64	inspektör vid nykterhetsnämnd — partisk och ofullständig utredning
	110	stadsdistriktsläkare — förpassning till sinnessjukhus
	180	läkare vid sinnessjukhus — kvarhållande av klaganden för sinnessjukvård trots att denne led av epilepsi
	181	socialassistent — underlåtenhet att besvara begäran om understöd
	270	underläkare vid sinnessjukhus — misshandel m. m.
	362	stadsdistriktsläkare — vårdslöshet vid utfärdande av intyg
	585	inspektör vid nykterhetsnämnd — tillåtelse åt alkoholist att dricka sprit vid transport till alkoholistanstalt
	697	underläkare vid sinnessjukhus — ockerpris för intyg
	733	socialbyråföreståndare — trakasseri
	756	barnavårdsman — hindrande av adoption m. m.
1952	5	stadsläkare — förflyttning från anställning som sjukvårdare utan utredning om framställda beskyllningar
	107	rådhusrättskommissionär — arvode
	299	kommunalkamrer — vägran att lämna vissa upplysningar från sammanträde med kommunalnämnd
	316	hälsovårdskonsulent — handläggning av ärende om avloppsledning
	435	stadsarkitekt — utfärdande av oriktigt intyg i ärende om byggnadslov
	579	hälsovårdstillsyningsman — åsidosättande av tjänsteplikt m. m.
1953	1	kommunalkamrer — förföljelser
	25	barnavårdsdirektör — utlämnande av hemliga handlingar till pressen
	30	barnavårdsman — åtgöranden beträffande barn utom äktenskap
	63	underläkare vid sinnessjukhus — oriktig vårdattest

År	Ärende	
1953	81	folkskoleinspektör — lämnande av oriktiga uppgifter om skolstyrelses beslut i tjänstledighetsärende
	119	underläkare vid sinnessjukhus — intagning å sjukhuset
	137	barnavårdsnämnds tjänstemän — utredningsmetoder
	332	underläkare vid länslasarett — tvångsundersökning
	348	inspektör vid socialbyrå — handläggning av understödsärende
	546	socialvårdstjänstemän — bristande tillmötesgående
	581	stämningsman — felaktig delgivning
1954	101	kamrerare hos barnavårdsnämnd — överflyttning till sinnessjukhus
	118	socialvårdssyssloman — undanhållande av folkpension
	134	barnavårdsman — namn åt barn utom äktenskap
	262	socialvårdsassistent — lämnande av kränkande upplysningar om klaganden i trafikkortsärende
	264	förste stadsläkare — olämpligt uppträdande
	284	föreståndarinna för ålderdomshem — störande samkväm på hemmet
	419	barnavårdsman — underlåtenhet att lämna klaganden hjälp i faderskapsmål
	517	underläkare vid sinnessjukhus — otillbörligt uppträdande
		sjukvårdare vid sinnessjukhus — otillbörligt uppträdande
	579	andre stadsläkare — partisk medverkan vid förundersökning
	690	hälsovårdsinspektör — fullgörande av arbetsuppgifter
	691	barnavårdsinspektör — lagligheten av åtgärder för omhändertagande för skyddsuppfostran
1955	135	assistent vid nykterhetsnämnd — oriktigt förfarande
	169	sjukvårdare vid sinnessjukhus — misshandel
	187	läkare vid vårdhem — olämpligt uppträdande
		vårdarinna å ålderdomshem — försumlighet vid mordförsök av pensionär å annan pensionär
	415	läkare vid länslasarett — sinnessjukvård och annan vård
	460	socialassistent och syssloman — tjänstefel i vårdnadsärende
	636	socialvårdsassistent — lämnande av osanna och kränkande uppgifter
	649	kommunalkamrer — missledande uppgifter i ärende om tomtgräns
	651	barnavårdsman — orätt krav på underhållsbidrag
	712	sjukkasseföreståndare — kränkande yttranden till besökare samt underlåtenhet att iakttaga tystnadsplikt

Överförmyndare

1950	653	vägran att inköpa kamera åt klaganden
1951	21	försäljning av fastighet till underpris

Bilaga 3.

Arten av de hos JK anförda klagomålen

Barnavårdsnämnd

1950	114	handläggning av vissa ärenden rörande underhållsbidrag
	161	omhändertagande för skyddsuppfostran
	218	underlåtenhet att vidtaga erforderliga åtgärder för barns överförande i klagandens vård i enlighet med dom
	241	intagning å arbetshem
1951	181½	beslut om förflyttning av barn till nytt fosterhem
	196	anhållan om handräckning för klagandens inställande å arbetshem
	241	vägran att låta klaganden få hem dotter
	248	förmaning åt föräldrar jämlikt 23 § 1 mom. a) barnavårdslagen m. m.
1952	71	varning till föräldrar utan att erforderlig opartisk utredning verkställts om sons förhållande
	81	omhändertagande av barn
	267	omhändertagande för skyddsuppfostran
1953	14	försummelse i samband med avgivande av yttrande till domstol
	71	förpassning av klaganden till arbetshem oaktat denne var sjukskriven
	94	omhändertagande för skyddsuppfostran
	187	underlåtenhet att granska barnavårdsmans räkenskaper
1954	20	utredning i ärende angående omhändertagande för samhällsvård
	171	kallelser till förhör i ordalag som, oavsett förhörens resultat, misstänkliggjort barn
	208	omhändertagande av barn
	224	omhändertagande av barn
1955	110	underhållsbidrag »på en falsk äktenskaplig börd»
	166	felaktiga uppgifter i yttrande till domstol m. m.

Bostadsförmedling

1950	64	vägran att hyra ut lägenheter till utlänningar
1952	90	underlåtenhet att ge klaganden bostad m. m.
1955	43	ställande av villkor som ej förutsatts i författningar

Byggnadsnämnd

1950	238	av ledamot i byggnadsnämnd i nämndens namn men utan dess beslut meddelat förbud att ingångsätta byggnadsarbete
1951	130	underkännande av klaganden som arbetsledare
	237	byggnadslov av ej beslutför nämnd och utan att beslutet protokollförts
	256	utelämnande av vissa handlingar i stadsplaneförslag
1952	49	underkännande av klaganden som arbetsledare
1954	214	underlåtenhet att tillse att byggnad blev riven i enlighet med utslag av Kungl. Maj:t
1955	199	beslut att tillåta visst bygge

Drätselkammare

1955	171	utfående av tjänstepension

År	Ärende	
		Fattigvårdsstyrelse
1950	27	fråntagande av socialhjälp
	61	förflyttning från arbetshem
	161	medverkan till intagande å sinnessjukhus
1951	98	intagning å ålderdomshem
1952	57	vägran att intaga klaganden å ålderdomshem
	102	förhållandena å ålderdomshem
1953	104	intagning å arbetshem
1955	54	underlåtenhet att underrätta pensionsanstalt om anställning m. m.
	57	intagning å ålderdomshem m. m.
		Gatunämnd
1952	103	underlåtenhet att undanröja av renhållningsinspektör meddelad disciplinär bestraffning oaktat straff för samma förseelse ådömts av domstol
		Hyresnämnd
1950	187	fastställande av grundhyra
	232	handläggning av hyresärende
	266	dröjsmål med översändande av protokoll till hyresrådet och underlåtenhet att tillställa part besked om beslut
1951	109	fastställande och nedsättning av grundhyra
	119	ogiltigförklaring av uppsägning
	167	godkännande av uppsägning m. m.
1952	9	otydlig formulering av beslut
	35	prövning av fråga utanför nämndens behörighet
1955	24	tillämpning av hyreslagen
	31	~~avslag å begäran om hyresnedsättning~~
	44	prövning av fråga utanför nämndens behörighet
	102	handläggning av hyresärende
	130	utdömande av bostäder och fastställande av grundhyra för »obefintliga kontrakt»
		Hälsovårdsnämnd
1950	44	lämnande av vilseledande uppgifter m. m.
	165	underlåtenhet att avhjälpa sanitära olägenheter
	185	underlåtenhet att avhjälpa sanitära olägenheter
1951	186	underlåtenhet att avhjälpa sanitära olägenheter
	278	underlåtenhet att besvara skrivelse med begäran om avskrift av handlingar
1952	180	yttrande angående vatten- och avloppsförhållanden
1953	174	underlåtenhet att avhjälpa sanitära olägenheter
1954	95	takhöjd i lägenhet
	156	underlåtenhet att avhjälpa sanitära olägenheter
1955	94	åläggande att reparera kök
	112	handläggning av avloppsfråga

År	Ärende	
		Kommunalnämnd
1952	245	underlåtenhet att besvara brev
		Kyrkogårdsnämnd
1952	264	beslagtagande av grav på grund av vanvård utan att föreläggande dessförinnan givits gravägaren
		Landstingsdirektion
1952	162	vägran att utlämna handlingar
		Landstings hälso- och sjukvårdsberedning
1955	152	utredning om felaktig läkarbehandling
		Lönenämnd
1955	62	storlek av pension
		Nykterhetsnämnd
1950	72	förbud att utlämna alkoholhaltiga drycker till klaganden
	167	förflyttning från alkoholistanstalt
	224	utverkande hos pensionsstyrelsen att klaganden ej själv fick lyfta sin folkpension
1954	22	likgiltighet och ohjälpsamhet inför klagandens problem
		Rättshjälpsanstalt
1953	246	underlåtenhet att taga hänsyn till klagandens hälsotillstånd
1955	110	underhållsbidrag »på en falsk äktenskaplig börd»
		Sjukhusdirektion
1954	142	underlåtenhet att besätta vakant maskinistbefattning vid sjukhus
		Skolråd
1952	73	tvångspensionering från folkskollärartjänst m. m.
		Skolstyrelse
1950	10	avsked från folkskollärartjänst
	29	underlåtenhet av folkskolestyrelse att betala viss ersättning
1954	105	erinran av folkskolestyrelse till lärare utan att skäl angivits i beslutet m. m.
1955	129	tillsättning av lärartjänst vid praktisk mellanskola
		Stadsplanenämnd
1951	242	behandling av förslag till spårtunnelsystem
1952	189	beviljande av avsked
		Torg- och slakthusstyrelse
1955	176	uttagande av överhyra för kylcell

År	Ärende	
		Tjänstemän
1950	27	socialvårdsombudsman — försök att tvinga till läkarundersökning
	76	barnavårdsman — lämnande av hjälp åt klagandens dotter vid process mot klaganden
	80	hälsovårdsinspektör — lämnande av veterligen felaktig uppgift i yttrande
1951	80	inspektör vid nykterhetsnämnd — utredning i ärende om intagning å alkoholistanstalt
	141	läkare vid lasarett — vägran att behandla klaganden
	183	kantor — begravning av oskyld person å klagandens gravplats
	192	överlärare — missledande uppgifter i yttrande över ansökan av småskollärarinna att få kvarstå i tjänst
	198	kommunalkamrer — expediering av protokollsutdrag
1952	13	barnavårdsman — motarbetande av klagandens försök att få sitt barn utom äktenskap adopterat av sin man
	39	förste stadsläkare — medverkan till intagning å sinnessjukhus
	94	kanslichef — olämpligt uppträdande vid besök i rådhusrätts lokaler
	180	kommunalingenjör — yttrande angående vatten- och avloppsförhållanden
	197	folkskoledirektör — vägran att lämna upplysning om antalet sökande till en tjänst
1953	68	barnavårdsman — oförstånd och försummelse i tjänsten
	94	barnavårdsnämnd biträdande tjänstemän — omhändertagande för skyddsuppfostran
	100	socialvårdsassistent — överträdelse av gällande sekretessbestämmelser
	203	läkare å sinnessjukhus — underlåtenhet att upplysa intagen om klagomöjligheter m. m.
		assistent vid arbetsförmedling — utverkande av polisingripande mot klaganden m. m.
		kurator vid sinnessjukhus — lögnaktiga påståenden
	251	socialvårdstjänstemän — sätt att behandla klaganden
1954	22	läkare vid alkoholklinik — nedlåtande och förödmjukande behandling
		tjänsteman vid elverk — lämnande av oriktiga uppgifter om räkning
	95	förste stadsläkare — olämpligt uppträdande
	98	barnavårdsman — misskötsel av åliggande genom bristande tillsyn
	142	syssloman — jourtjänst som maskinist å sjukhus
1955	105	stadskamrer — ersättning av enskilda för uppdrag i tjänsten m. m.
		byggnadsinspektör — ersättning av enskilda för i tjänsten utförda ritningar
	166	socialassistent — lämnande av okontrollerade uppgifter i skrivelse i vårdnadsfråga
	211	sjukkasseföreståndare — ärekränkning
	230	föreståndarinna för ålderdomshem — utfärdande av för intagen pensionär kränkande intyg
		Överförmyndare
1953	45	utfående av handlingar

Statens offentliga utredningar 1957

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.
JO och kommunerna. [2]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Hälso- och sjukvård.
Nordiskt samarbete inom näringsforskningen. [1]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.
Andlig odling i övrigt.

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Emil Kihlströms Tryckeri AB Stockholm 1957